

Analýza demografického, sociálního a ekonomického vývoje Královéhradeckého kraje v letech 2000 - 2003

Úvod

Zpracovaný materiál předkládá pokud možno komplexní pohled na demografický, sociální a ekonomický vývoj kraje od roku 2000, tedy od roku, kdy kraj v této podobě vznikl. Kraje vznikly ústavním zákonem č. 347/ 1997 o vyšších územních samosprávných celcích. Tímto zákonem, který vstoupil v platnost 1. ledna 2000, bylo území České republiky rozděleno do 14 krajů.

Analýza vychází především z dat shromažďovaných státní statistikou, jsou však v ní obsaženy rovněž poznatky ze statistických zjišťování, která jsou organizována jinými resorty. V tomto rozsahu analýzy samozřejmě není možno se podrobně věnovat všem oblastem. Proto bychom chtěli upozornit na Statistickou ročenku Královéhradeckého kraje, která bude vydána ve 4. čtvrtletí letošního roku a bude obsahovat rozsáhlé údaje nejen o vývoji celého kraje v posledních letech, ale také mezikrajová a meziokresní srovnání a vybrané údaje o správních obvodech obcí s rozšířenou působností, městech a základní údaje o jednotlivých obcích. Krajská reprezentace ČSÚ má kromě toho k dispozici poměrně rozsáhlé databáze, z nichž lze podle přání zákazníka dělat výběry dat v nejrůznějších kombinacích.

Stručná charakteristika území, postavení kraje v České republice

Z hlediska územně-správního je Královéhradecký kraj spolu s kraji Libereckým a Pardubickým součástí oblasti Severovýchod (NUTS 2). Severovýchod patří mezi největší oblasti v republice jak rozlohou, tak počtem obyvatel. Královéhradecký kraj se administrativně člení na 5 okresů (Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov), 35 správních obvodů pověřených obecními úřady a od 1. ledna 2003 na 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Kraj se rozkládá v severovýchodní části Čech. Meziúzemní hranice s Polskem na severu a východě území tvoří cca 40 % celkové hranice kraje. Sousedství s Polskem se významně promítá nejen do čilého cestovního ruchu, ale v poslední době i do stále sílící spolupráce mezi příhraničními obcemi. Součástí kraje jsou dvě pohraniční pohoří Krkonoše a Orlické hory, ale také velice úrodná Polabská nížina. V Krkonoších se nachází nejvyšší hora v České republice – Sněžka (1 602 m.n.m.). V porovnání 14 krajů České republiky se rozlohou 4 758 km² řadí na 9. místo, podílem zemědělské půdy na 5. místo. S výjimkou největšího okresu Trutnov zaujímají ostatní okresy kraje přibližně stejnou rozlohu, která se pohybuje kolem 900 km².

Z celkového počtu 448 samostatných obcí má 43 obcí statut města. Malé obce ve velikostní skupině do 499 obyvatel tvoří více než 65 % z celkového počtu. Hustota zalidnění (115 osob/km²) je nižší než průměrná hustota v České republice.

Z hlediska kvality životního prostředí zahrnuje kraj oblasti od vysoké úrovně (podhůří Orlických hor a Krkonoš) přes prostředí vyhovující až po prostředí narušené (hřebenové partie hor a části Polabí). Průmysl je soustředěn do velkých měst, intenzivní zemědělství do oblasti Polabí. Krkonoše se vyznačují největší koncentrací cestovního ruchu v České republice, která lokálně přesahuje ekologickou únosnost tohoto území. Zvýšeným turistickým ruchem s negativními dopady na životní prostředí se vyznačují i turistická centra Orlických hor, Adršpašsko-teplické a Prachovské skály. Významným zdrojem povrchových vod jsou pramenné oblasti v horských a podhorských oblastech. Téměř celé území kraje náleží do povodí Labe, okrajová část Broumovského výběžku náleží k povodí Odry. Jakost vody v tocích je srovnatelná s ostatním územím republiky. Lesy se rozkládají na ploše 1 469 km² (30,9 % z celkové rozlohy), z toho téměř tři čtvrtiny jsou lesy jehličnaté. V kraji se těží štěrkopísky a písky, stavební kámen, pískovce a vápenec. Hlubinná těžba černého uhlí je zásadně redukována.

Z pohledu počtu a významu přírodních a kulturních hodnot patří Královéhradecký kraj mezi nejbohatší v České republice. Z přírodního hlediska nejcennější je Národní park Krkonoše, který na území kraje zasahuje dvěma třetinami své výměry a kde se nacházejí i nejcennější lokality parku včetně nejvyšší hory České republiky. Dále jsou to Chráněné krajinné oblasti Broumovsko a Orlické hory, které se na území kraje rozkládají téměř celou svojí rozlohou, a malá část CHKO Český ráj. Na území kraje je rovněž vysoká koncentrace maloplošných chráněných území (přírodní rezervace a přírodní památky).

Počtem obyvatel 547 563 ke konci roku 2003 se kraj zařadil na 10. místo v České republice. Z hospodářského a ekonomického hlediska lze Královéhradecký kraj charakterizovat jako kraj zemědělsko-průmyslový. V severovýchodní hornaté části kraje s méně příznivými podmínkami pro zemědělství je rozvinut zpracovatelský, především textilní průmysl, který je soustředěn do většího počtu menších měst v podhůří. Rozvinutý cestovní ruch v horských oblastech je důležitým přínosem do ekonomiky nejen kraje, ale i celé republiky.

Demografický vývoj kraje a jeho územních celků

Ke konci roku 2003 žilo v Královéhradeckém kraji 547563 obyvatel. Počet obyvatel se v průběhu roku 2003 snížil o 874. Obyvatel v kraji ubývá již řadu let. Hlavní příčinou je trvalý přirozený úbytek obyvatelstva, tedy že počet obyvatel zemřelých převyšuje počet obyvatel narozených. V posledním sledovaném roce přirozený úbytek činil 921 obyvatel nebo jinak řečeno na každých 1000 obyvatel v kraji „vymře“ 1,7 obyvatel.

Přirozený přírůstek, přírůstek stěhováním a celkový přírůstek v kraji v letech 2000 – 2003

rok	přirozený přírůstek	přírůstek stěhováním	celkový přírůstek
2000	-830	-41	-871
2001	-851	-712	-1563
2002	-767	-125	-892
2003	-921	47	-874

Nepříznivou bilanci (úbytkem počtu) obyvatel jsou v našem kraji postižena především větší města a malé obce v odlehlých částech kraje. Z nich se každý rok vystěhuje značné množství obyvatel. Naproti tomu větší obce a menší města (s dobrou technickou a alespoň uspokojivou dopravní infrastrukturou) v blízkosti větších měst příp. královéhradecko-pardubické aglomerace zaznamenávají migrační přírůstky. Jako příklad slouží následující tabulka. V krajském městě lze každoročně zaznamenat migrační úbytky (v roce 2003 se vystěhovalo 560 obyvatel což představuje 5,9 vystěhovalých na 1000 obyvatel středního stavu). Naproti tomu ve vybraných městech a obcích v okolí (i přes určité výkyvy) je tomu naopak.

Vývoj celkového přírůstku obyvatel ve vybraných městech a obcích v okolí Hradce Králové: počet přistěhovalých na 1000 obyvatel středního stavu

obec, město	2000	2001	2002	2003
Hradec Králové	-6,3	-9,0	-6,8	-5,9
Černilov	2,3	12,9	17,7	5,4
Chlumec nad Cidl.	-1,5	18	9,3	2,5
Nechanice	13,0	-3,4	-3,7	13,5
Opočno	-0,6	3,2	0,0	7,9
Skalice	-15,6	30,7	7,5	22,2
Všestary	-2,0	6,1	14,0	17,1
Vysoká nad Labem	28,4	-7,8	66,7	93,8

Situace je způsobena především koncentrováním pracovních příležitostí do větších měst (v průmyslových zónách, obchodních centrech, institucích a úřadech státní správy a samosprávy apod.). Současně s tím ovšem zaznamenáváme přesun trvale bydlících obyvatel z velkých měst do jejich blízkosti, kde lze lépe řešit otázku spojenou s bydlením za současného využití možností, které velká města nabízejí (školy, pracovní příležitosti, kultura, zdravotní péče, služby).

Absolutní počet živě narozených se v posledním roce oproti předchozím letům zvýšil (přibližně o 3%). Porodnost (počet živě narozených dětí na 1000 žen ve věku 15 – 49 let) z dlouhodobého i mezinárodního hlediska je velmi nízká. Na druhou stranu se již nepříznivý trend snižování porodnosti zastavil a za poslední tři roky se porodnost v kraji zvyšuje. V posledním sledovaném roce to bylo 38,2 živě narozených dětí na 1000 žen ve věku 15 – 49 let, což je hodnota o 1,8 vyšší než v roce 2001. Vzestupná tendence počtu narozených dětí souvisí především se skutečností, že dochází k realizaci tzv. odložených porodů a v posledním období také k přehodnocování životních priorit mladé populace. Významně ovšem stoupl v průběhu sledovaného období počet dětí, které se rodí mimo manželství. V r. 2000 to bylo 969, v r. 2003 již 1380, což představuje již téměř třetinu ze všech živě narozených dětí v kraji. Data, která mapují porodnost v našem kraji, uvedená v tomto odstavci, souvisejí především s určitými probíhajícími změnami životního stylu, započatými v 90. letech minulého století, a to nejen v Královéhradeckém kraji, ale celé republiky a v postkomunistických zemích střední Evropy.

Počty zemřelých se v průběhu sledovaného období výrazněji neměnily, kromě posledního roku. Na zvýšeném počtu zemřelých v roce 2003, zejména v jeho prvním čtvrtletí se nemalou měrou podílela především chřipková epidemie z února a března. Naopak počet zemřelých nebyl nijak výrazně ovlivněn nadprůměrnými teplotami v červni a srpnu 2003. Pokud bychom se zaměřili na hlavní příčiny smrti zemřelých v Královéhradeckém kraji – lze zaznamenat nárůst dvou nejčastějších příčin, tj. novotvary a nemoci oběhové soustavy. V kategorii nemocí oběhové soustavy ovšem lze naopak zaznamenat pokles počtů infarktů myokardu jako příčinu smrti. V posledním sledovaném roce byl zaznamenán zvýšený počet sebevražd.

Zemřelí v letech 2000 – 2003 v Královéhradeckém kraji

Zemřelí v letech 2000 – 2003 v Ašově a okolí Aš					
	zemřelí celkem	počty zemřelých na 100 000 obyvatel			
		novotvary	nemoci oběhové soustavy		sebevraždy
			infarkt myokardu		
2000	5799	261,4	572,3	98,9	17,2
2001	5805	264,3	579,3	101,8	15,0
2002	5713	265,4	566,6	91,3	14,6
2003	6014	273,5	597,8	84,0	17,2

Ve sledovaném období pokračoval dlouhodobý příznivý vývoj úrovně potratovosti (počet potratů vztažený k počtu narozených celkem).

Byl potvrzen i dlouhodobý vývoj poklesu sňatečnosti. Ten se za poslední 4 roky ještě více prohloubil. Tento jev je typickým rysem populačního vývoje po roce 1990. Uzavírání sňatků bývá stále častěji odsouváno do vyššího věku. Přibývá též soužití mladých párů, žijících společně bez uzavření sňatku. Když přitom přihlédneme, v porovnání s obdobím před r. 1990, k velmi vysokému počtu rozvodů, dostáváme nejvyšší hodnoty indexu rozvodovosti (počet rozvodů na 100 sňatků) v historii vůbec.

Potraty, sňatky a rozvody v letech 2000 – 2003 v Královéhradeckém kraji

	potraty		sňatky celkem	rozvody celkem	počet rozvodů na 100 sňatků
	celkem	na 100 narozených			
2000	2499	50,2	3049	1559	51,1
2001	2344	47,2	2844	1647	57,9
2002	2356	47,5	2731	1801	65,9
2003	2371	46,4	2618	1661	63,4

Uvedené základní tendence zemřelých, potratů, sňatků a rozvodů alespoň z části také souvisí se změnami, kterými současná populace prochází. Lidé žijí ve velmi hektické a společensky poněkud nesourodé době, kdy musí čelit i určité míře sociální a ekonomické nejistoty, na kterou si zejména starší lidé jen obtížně zvykají. Na druhou stranu jsou zde i určité pozitivní prvky – charakterizované zvýšeným zájmem o zdravý životní styl, možnostmi rozhodovat o životních prioritách, respektem k životnímu prostředí, všeobecně dostupnou lékařskou péčí na vysoké úrovni při současném srovnávání se v první řadě s nejvyspělejšími zeměmi Evropy.

Vybrané údaje o struktuře domácností a jejím vývoji

Struktura domácností je v Královéhradeckém kraji ovlivněna především úbytkem celkového počtu obyvatelstva, snížením počtu osob žijících v manželství, přírůstkem rozvedených osob i velmi nízkým počtem narozených dětí. To má za následek nejen zmenšení velikosti průměrné domácnosti, ale i způsobuje změny a odlišnosti charakteru vybavenosti většiny domácností.

Průměrný počet osob u cenзовých domácností činil 2,39. Cenovou domácností rozumíme základní jednotku, která se již dále nečlení a tvoří ji osoby v příbuzenském nebo jiném vztahu bydlící v jednom bytě, společně hospodařící. Rozhodující pro určení typu domácnosti je pojem rodina. Rozlišujeme potom dva základní typy domácností:

- 1) rodinné domácnosti
 - a) úplné
 - b) neúplné
- 2) ostatní domácnosti
 - a) vícečlenné nerodinné
 - b) jednotlivců

Struktura domácností Královéhradeckého kraje doznala po r. 1990 značných změn. V posledních deseti letech poklesl podíl úplných rodin, především se závislími dětmi, ve prospěch neúplných rodin a domácností jednotlivců. Tempo růstu domácností jednotlivců (téměř 20 %) bylo vyšší než tempo růstu těchto domácností za republiku. Úplné rodiny bez závislých dětí poprvé převýšily rodiny se závislími dětmi. Ještě více se snížil podíl úplných rodin na celkovém počtu domácností (z 64,3 % v roce 1991 na 56,9 %, tj. pokles o 7,4 procentního bodu) v tom se ještě více snížil podíl úplných rodin se závislími dětmi (o 9,1 procentních bodů, z 35,5 % v roce 1991 na 26,4 %). Podíl úplných rodin bez závislých dětí doznal nárůstu o 1,7 procentního bodu, na 30,5 %. Neúplných rodin tak přibýlo, jejich podíl vzrostl za posledních deset let z 9,5 % na 12,6 %. Neúplné rodiny se závislími dětmi rostly rychleji než bez závislých dětí, jejich podíl činil 5,5 % v roce 1991, v roce 2001 to bylo 7,6 %. Neúplné rodiny bez závislých dětí vzrostly o 1,1 procentního bodu na 5 %. Podíl domácností jednotlivců se zvýšil z 25,9 % v roce 1991 na 29,2 % v roce 2001, ale byl nižší než podíl za celou Českou republiku.

Cenzové domácnosti podle velikostních skupin obcí v Královéhradeckém kraji v roce 2001

území: kraj, obec	domácnosti celkem	v tom podíl jednotlivých typů domácností v %					
		úplné rodiny		neúplné rodiny		vícečlenné nerodinné domácnosti	domácnosti jednotlivců
		se závislími dětmi	bez závislých dětí	se závislími dětmi	bez závislých dětí		
kraj celkem	228158	26,4	30,5	7,6	5,0	1,3	29,2
do 199	6716	25,4	33,5	5,1	4,6	1,1	30,2
200 – 499	21546	28,4	32,5	5,4	4,5	1,1	28,1
500 – 999	23410	28,5	32,1	6,3	4,8	1,1	27,2
1000 – 4999	40656	27,2	30,8	7,2	4,9	1,1	28,7
5000 – 19999	70583	27,1	30,3	7,6	4,9	1,1	28,9
20000 – 49999	23014	24,8	27,3	9,6	5,3	1,4	31,7
50000 a více	42233	23,0	30,1	8,9	5,6	2,0	30,3

Strukturu domácností ovlivnil i negativní demografický vývoj kraje, který se nevyhnul v podstatě ani celé republice a v širším pohledu i území celé střední Evropy. Počet i podíl vdaných žen se velmi výrazně snížil právě v nejmladších věkových skupinách, kdy se nejplodnějšího věku začaly dožívat silné ročníky ze sedmdesátých let. Základní důvody poklesu sňatečnosti a následně plodnosti souvisí s celkovými změnami životního stylu mladé generace, kdy se klade větší důraz na vzdělání, kariéru v zaměstnání, a kdy mladí lidé počítají s jistým poklesem své sociální úrovně, pokud založí rodiny a budou mít děti.

Struktura domácností se mění i díky zvýšenému zastoupení svobodných a rozvedených osob, zmenšujícímu se podílu dětské složky populace a stále se zvyšujícímu průměrnému věku obyvatel kraje. Převažující charakter domácností se liší především podle velikostních skupin obcí. V malých a středních obcích je vyšší zastoupení úplných rodin, a to jak se závislími dětmi, tak bez nich. S přibývajícím počtem obyvatel (ve středních obcích a městech) vzrůstá podíl neúplných rodin se závislími dětmi i bez nich. Vícečlenných nerodinných domácností se nachází nejvíce v jediném městě nad 50000 obyvatel, v Hradci Králové. Domácnosti jednotlivců mají nejvyšší zastoupení ve městech nad 20000 obyvatel a také v nejmenších obcích do 199 obyvatel.

Domácnosti doznaly v 90. letech změn i z hlediska počtu členů domácností. V porovnání s rokem 1991 je patrné další snížení podílu čtyř a vícečlenných domácností ve prospěch domácností o jednom až třech členech. Věk osob v úplných rodinách se posunul do vyšších ročníků. Ze zjištěného počtu úplných rodinných domácností bylo nejvyšší procento manželů případně druhů ve věku 50 – 59 let (23,7 %). Naproti tomu nižší věkové skupiny, ve kterých se nacházeli manželé (druzi), tj. 30 – 34 let a 35 – 39 let měly mezi úplnými rodinami jen nižší než desetiprocentní podíl. Značně podobná situace je u opačného pohlaví. Osoby (nejčastěji muži) v čele úplných domácností jsou ze 70 % ekonomicky aktivní, více než jedna čtvrtina jsou nepracující důchodci a 2,2 % tvoří nezaměstnaní.

Kvalita bydlení rodin a domácností se v našem kraji trvale zvyšuje. V roce 2001 bydlelo již 83,4 % všech domácností v bytech I. kategorie. Byty II. kategorie obývala zhruba desetina domácností a zbylých necelých 5 % domácností se nacházelo v bytech III. a IV. kategorie. V největším počtu bydlely nej kvalitnější úplné rodiny (87,6 % v bytech I. kategorie), naproti tomu domácnosti jednotlivců bydlely v bytech I. kategorie pouze ze tří čtvrtin. Z pohledu okresů jsou značné rozdíly v kvalitě bydlení domácností. V okrese Hradec Králové bydlí v bytech I. kategorie 89,1 % všech domácností, zatímco na Jičínsku pouhých 78,3 %. Celostátní průměr udává 88,5 %.

Osobním automobilem bylo v roce 2001 vybaveno v kraji 56,3 % bytových domácností (zde domácností obývajících jeden byt). Dva a více automobilů vlastnilo 8,5 % domácností. Pevnou telefonní linku vlastnilo 43,9 % domácností, dalších 22,5 % bylo vybaveno pevným i mobilním telefonem a pouze mobilní telefon byl zjištěn v 11 % domácností kraje. Osobní počítač mělo v kraji 15,2 % domácností, z toho s připojením na internet 6,2 % bytových domácností.

Počet a struktura domovního a bytového fondu jsou ukazatelé, zjišťované při Sčítání lidu, domů a bytů. Při sčítání v roce 2001 bylo v kraji sečteno 101 662 trvale obydlených domů a 204 529 trvale obydlených bytů. Vývoj jejich počtu v základním členění za posledních 40 let, tak jak bylo zjištěno při sčítáních od roku 1961, uvádí tabulka.

Vývoj trvale obydlených domů a trvale obydlených a neobydlených bytů v Královéhradeckém kraji

	Trvale obydlené domy celkem	v tom			Trvale obydlené byty celkem	v tom v domech			Neobydlené byty		Průměrný počet bytů na 1 dům celkem
		rodinné domy	bytové domy	ostatní domy		rodinných	bytových	ostatních	celkem	z toho v trvale obydlených domech	
1961	106 593	95 081	6 647	4 865	171 345	121 342	42 406	7 597	.	.	.
1970	105 037	91 437	9 569	4 031	175 721	109 631	61 181	4 909	10 718	.	.
1980	103 795	88 563	12 500	2 732	194 996	105 787	85 726	3 483	21 377	3 294	1,9
1991	100 330	85 513	12 958	1 859	198 446	98 878	97 006	2 562	26 923	3 915	2,0
2001	101 662	88 594	10 580	2 488	204 529	104 740	96 852	2 937	37 170	9 153	2,1

Průměrné stáří domovního fondu v roce 2001 bylo svojí hodnotou 48,3 roků mírně nad republikovým průměrem. Nejvíce trvale obydlených domů (36,2 %) bylo postaveno nebo zrekonstruováno po válce, v letech 1946 – 1980. Více než 96 % rodinných domů je ve vlastnictví soukromé fyzické osoby, u bytových domů je nejčastějším vlastníkem stát nebo obec a v soukromých rukách je pouze 18 % bytových domů. Převládajícím materiálem nosných zdí obytných domů jsou cihly, tvárnice a cihlové bloky.

Největší nárůst bytového fondu byl zaznamenán v 70. letech (16,1 %), v posledních deseti letech vzrostl počet bytů pouze o 7,2 %. Nejčastějším důvodem neobydlenosti bytů je jejich využívání pro rekreační účely (chalupaření, tak typické pro náš kraj) a dále přechodné obydlení bytů. Největším podílem neobydlených bytů se vyznačuje okres Jičín (24,2 %), nejmenším pak Hradec Králové (11,7 %), přičemž 6 z 10 neobydlených bytů na Jičínsku slouží právě k rekreačním účelům.

Vybavenost domovního fondu v Královéhradeckém kraji

	1961	1970	1980	1991	2001
Domy úhrnem	.	116 155	121 492	122 925	128 770
trvale obydlené	106 593	105 037	103 795	100 330	101 662
z toho rodinné	95 081	91 437	88 563	85 513	88 594
neobydlené	.	11 118	17 697	22 595	27 108
z toho sloužící k rekreaci	.	3 385	11 417	12 181	15 715
Podíl domů vybavených (v %):					
plynem ze sítě	.	7,8	11,2	18,0	41,7
veřejným vodovodem	.	47,9	58,6	68,7	76,0
přípojkou na kanalizaci	25,5	34,0	37,4	40,8	51,7

Novou výstavbou rodinných i bytových domů a úbytkem starých domů se technická vybavenost domovního i bytového fondu v posledních 10 letech výrazně zlepšila. V roce sčítání 2001 byl plyn zaveden do 48,3 % trvale obydlených bytů (především ve městech), vodovod do 98,3 %, na veřejnou kanalizační síť bylo připojeno 68,8 %, ústřední nebo etážové topení bylo v 76,6 % bytů, vlastní koupelnu nebo sprchový kout mělo 95 % a vlastní splachovací záchod 94 % bytů. Z celkového počtu 204 529 domácností kraje bylo 56,3 % vybaveno osobním automobilem, 43,9 % pevnou telefonní linkou, 11 % mobilním telefonem, 22,5 % domácností mělo k dispozici oba druhy telefonů a 16,5 % mělo možnost užívat rekreační objekt.

Základní charakteristiku úrovně bydlení poskytují údaje o počtu obyvatel na jeden byt a jednu obytnou místnost a dále velikostní struktura bytů, tj. jejich obytná plocha a počet obytných místností. Z hlediska těchto ukazatelů je rozdílná úroveň bydlení v rodinných a bytových domech, v rodinných je podstatně vyšší. Významnou charakteristikou je rovněž počet domácností v bytě, jejich typ a velikost. Větší počet domácností v bytě snižuje úroveň bydlení. Prostorové ukazatele úrovně bydlení v kraji, jako obytná plocha na 1 osobu a obytná plocha na 1 byt, převýšily průměr republiky a mezi 14 kraji náš kraj zaujímal v těchto ukazatelích 3., resp. 7. místo.

Bytový fond v Královéhradeckém kraji

	1961	1970	1980	1991	2001
Byty úhrnem	.	186 439	216 373	225 369	241 699
trvale obydlené	171 345	175 721	194 996	198 446	204 529
neobydlené	.	11 332	20 164	19 347	27 411
z toho:					
obydlené přechodně	.	.	.	.	6 616
sloužící k rekreaci	.	.	.	12 225	16 184
nezpůsobilé k bydlení	.	.	.	2 702	4 020
Počet osob					
na 1 trvale obydlený byt	3,15	3,05	2,86	2,77	2,66
na 1 obytnou místnost (8 a více m ²)	1,88	1,52	1,20	1,03	0,98
Obytná plocha v m ² na 1 osobu	11,0	12,8	15,2	17,2	19,0
Obytná plocha v m ² na 1 byt	34,8	39,1	43,5	47,7	51,2
Počet obytných místností (8 a více m ²) na 1 byt	1,67	2,01	2,39	2,70	2,75

Bytová výstavba byla v letech 2000 – 2002 ve značném útlumu, k oživení došlo až v roce 2003, kdy byla zahájena výstavba 1400 bytů, tj. o 107 více než v předchozím roce. Úrovně roku 2000 (1 780 zahájených bytů) však dosaženo nebylo. Polovina ze zahájených bytů byla v rodinných domech a jejich nárůst oproti roku 2000 představoval téměř pětinu. Útlum nastal především u bytů v bytových domech, v nástavbách vestavbách nebo přístavbách, v nebytových objektech a v adaptovaných nebytových prostorách. Naopak prudký nárůst zaznamenal počet bytů v domech s pečovatelskou službou (ze 49 zahájených bytů v roce 2000 na 102 v roce 2003). S ohledem na demografický vývoj naší společnosti lze předpokládat že tento trend bude pokračovat i v budoucnu. V roce 2003 došlo také k oživení modernizace bytového fondu, který v letech 2000 a 2001 vykazoval pokles. Relativně vysoká zůstává rozestavěnost bytů. V roce 2003 bylo rozestavěno 5 602 bytů, což je o 6,1 % více než v roce 2000.

V úhrnu let 2000 – 2003 bylo v kraji dokončeno 5 764 bytů, z toho nejvíce v roce 2002 (1 671 bytů), kdy na 100 zahájených bytů připadlo 129,2 dokončených a nejméně v roce 2003 (1 270 dokončených bytů představovalo 90,5 % bytů dokončených v roce 2000 a pouhých 76 % bytů dokončených v roce 2002). Rok 2002 byl pro bytovou výstavbu nejpříznivější také z hlediska průměrné obytné plochy dokončeného bytu (94,8 m²). V ostatních sledovaných letech se stavěly byty o ploše 2,0 – 5,0 m² menší.

Vývoj bytové výstavby v Královéhradeckém kraji v letech 2000 – 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Počet zahájených bytů	1 780	1 582	1 293	1 400	78,7
z toho v rodinných domech	597	592	550	704	117,9
Počet rozestavěných bytů	5 279	5 544	5 455	5 602	106,1
z toho v rodinných domech	2 412	2 420	2 380	2 578	106,9
Počet dokončených bytů	1 404	1 419	1 671	1 270	90,5
z toho v rodinných domech	616	602	572	508	82,5
Počet dokončených bytů na 100 zahájených bytů	78,9	89,7	129,2	90,7	115,0
Počet dokončených bytů na 1 000 obyvatel	2,5	2,6	3,0	2,3	92,0
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu v m ²	66,7	65,8	60,4	64,8	97,2
z toho bytu v rodinných domech	89,8	92,3	94,8	92,7	103,2

Intenzita bytové výstavby (počet dokončených bytů na 1000 obyvatel středního stavu) byla výrazně nejvyšší v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde v letech 2000 – 2003 bylo dokončeno 3,3 bytů na 1000 obyvatel, o 1 byt více než v okrese Hradec Králové, tj. v okrese s nejmenší intenzitou bytové výstavby. Na Rychnovsku, jako jediném okrese kraje byl v roce 2003 zaznamenán meziroční nárůst počtu dokončených bytů (o 6,8 %), zatímco v ostatních okresech jejich počet poklesl na tři čtvrtiny roku 2002, v okrese Hradec Králové dokonce na necelých 64 %. Výstavba největšího počtu bytů byla v roce 2003 zahájena v okrese Trutnov (493 bytů znamenalo meziroční nárůst o 42,5 %). V tomto okrese byla v posledním sledovaném roce také největší rozestavěnost, a sice 1 498 bytů s meziročním indexem 115,4.

Zaměstnanost a mzdy

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tvořící pracovní sílu, jsou osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. Z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) vyplývá, že pracovní potenciál kraje, který byl v roce 2000 tvořen 280,7 tisíci obyvatel, se každoročně snižoval přibližně o 1 %. V roce 2003 bylo o 7,3 tisíc ekonomicky aktivních obyvatel méně než v roce 2000. Souvisí to s úbytkem obyvatelstva celkem a s nárůstem počtu ekonomicky neaktivních obyvatel kraje. Podíl ekonomicky aktivních žen byl v letech 2000 – 2003 konstantní a pohyboval se kolem 44 %, zatímco v celkové populaci ženy tvoří 51,3 %. Počet ekonomicky neaktivních obyvatel, tj. důchodců, studentů, dětí do 14 let a ostatních vzrostl v letech 2000 – 2003 o 4,3 tisíc na 274,9 tisíc a jejich struktura se zásadně neměnila. Je mezi nimi nejvíce důchodců (téměř každý druhý ekonomicky neaktivní obyvatel kraje je důchodce) a dětí do 14 let.

Míra ekonomické aktivity, vyjadřující podíl pracovní síly na počtu všech osob starších 15 let, klesla z hodnoty 61,0 % v roce 2000 na hodnotu 59,0 % v roce 2003. Příčinou je stárnutí obyvatelstva. Spolu s prodlužující se střední délkou života a velmi nízkou porodností se potenciální zdroje pracovních sil postupně snižují. Nejvýraznější úbytek nastal ve věkové kategorii 15 – 19 let. Zatímco v roce 2000 bylo disponibilní pracovní silou více než 13 % takto mladých lidí, v roce 2003 pouze necelých 9 %. Tento vývoj svědčí o tom, že mladí stále více preferují studium před nástupem do zaměstnání v tak útlém věku. Míra ekonomické aktivity postupně klesala také na druhé straně spektra věkové struktury, tj. u obyvatel ve věku 65 a více let. Jestliže v roce 2000 bylo z 1000 seniorů 56 ekonomicky aktivních, v roce 2003 jich bylo pouze 42. Jejich nižší ekonomická aktivita souvisí s horšími pracovními příležitostmi, ale také s nárůstem důchodů. U ostatních věkových skupin se míra aktivity ve sledovaných letech výrazně neměnila, nejvyšší je u obyvatel ve věku 45 – 49 let a 40 – 44 let a pohybuje se okolo 95 %.

Vývoj ekonomické aktivity (dle VŠPS) a průměrných mezd v Královéhradeckém kraji v letech 2000 až 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Obyvatelstvo celkem (v tis. osob)	551,2	550,1	548,9	548,3	99,5
v tom:					
ekonomicky aktivní populace					
15 a více let (pracovní síla) (v tis. sob)	280,7	277,6	275,3	273,4	97,4
v tom:					
zaměstnaní v NH (v tis. osob)	263,5	260,6	263,8	257,4	97,7
nezaměstnaní (v tis. sob)	17,1	16,9	11,5	16,0	93,6
ekonomicky neaktivní (v tis. osob)	270,6	272,6	273,5	274,9	101,6
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (v tis. osob)	460,0	461,0	461,7	463,0	100,7
Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin a vzdělání (v %) celkem	61,0	60,2	59,6	59,0	-2,0 ¹⁾
z toho ve věku:					
15 - 19 let	13,4	10,3	5,0	8,8	-4,6 ¹⁾
40 - 44 let	92,8	93,4	94,5	94,7	1,9 ¹⁾
45 - 49 let	94,0	95,0	94,8	91,8	-2,2 ¹⁾
65 a více let	5,6	5,5	4,7	4,2	-1,4 ¹⁾
vzdělání:					
základní a bez vzdělání	22,4	22,4	20,8	19,1	-3,3 ¹⁾
střední bez maturity	71,0	70,1	66,9	66,0	-5,0 ¹⁾
střední s maturitou	72,2	70,9	70,9	69,1	-3,1 ¹⁾
vysokoškolské	83,5	82,3	77,8	82,4	-1,1 ¹⁾
Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců v Kč	11 945	12 943	13 753	14 751	123,5

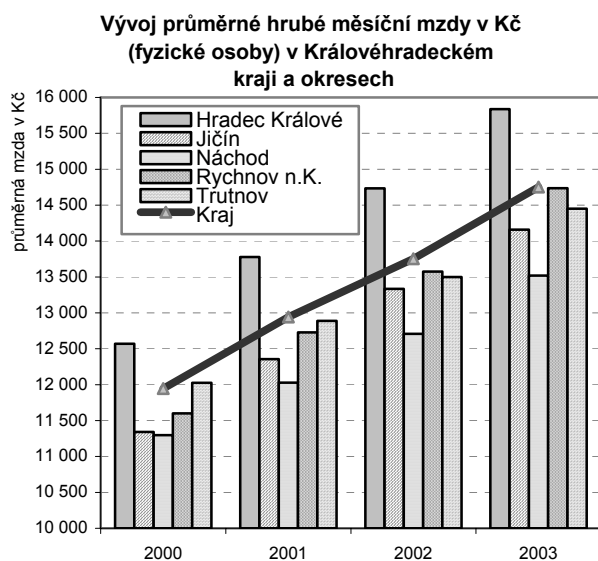
¹⁾ rozdíl 2003 - 2000 v procentních bodech

Z hlediska vzdělání je nejvyšší míra aktivity u vysokoškoláků (82,4 % v roce 2003), třebaže od roku 2000 poklesla o 1,1 procentního bodu. Míra ekonomické aktivity klesá s klesajícím stupněm vzdělání: u středoškoláků se pohybuje kolem 70 %, u obyvatel se základním vzděláním nebo bez vzdělání okolo 20 % a stále klesá, protože populace se základním vzděláním obecně ubývá a postupně se posunuje do vyšších věkových skupin, do kategorie důchodců, tj. ekonomicky neaktivních obyvatel. Při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 byla zjišťována také ekonomická aktivita cizinců. Cizinci, tj. osoby, které při sčítání uvedly jiné státní občanství než České republiky nebo v případě dvojího státního občanství ani jedno nebylo ČR, tvořili v rámci populace našeho kraje necelé 1 %, podíl na počtu ekonomicky aktivních však měli 1,3 %. S tím souvisí míra ekonomické aktivity, která byla ke dni sčítání u populace celkem 60,5 %, ale u cizinců dosáhla výše 71,9 %. Vysoká míra ekonomické aktivity cizinců (s trvalým nebo dlouhodobým pobytem) byla tedy o 11,4 procentních bodů vyšší než u obyvatel kraje celkem a svědčí o tom, že cizinci jsou většinou osoby v produktivním věku s povolením k zaměstnání nebo osoby provozující pracovní činnost na základě živnostenského oprávnění a registrace v obchodním rejstříku.

Počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním, tj. osob zaměstnaných v národním hospodářství (zahrnující i ozbrojené složky), se v roce 2000 a 2002 pohyboval okolo 264 tisíc, v roce 2001 mělo zaměstnání o 3 tisíce osob méně. V roce 2003 klesl počet zaměstnaných na historicky nejnižší úroveň dokonce za posledních 6 let, a sice na 257,4 tisíc osob, tj. o 6,4 tisíc méně než v předchozím roce.

Podle odvětví národního hospodářství více než jedna třetina všech zaměstnaných pracuje ve zpracovatelském průmyslu. V roce 2000 se jednalo o necelých 85 tisíc osob, v letech 2001 a 2002 bylo v tomto odvětví zaměstnáno 88 tisíc osob, ale v roce 2003 jejich počet prudce poklesl na 73,3 tisíc osob. Významné snížení počtu zaměstnaných vykazovalo také odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody, které se vyvíjelo od téměř 3 tisíc v roce 2000 do 5,2 tisíc v roce 2002 a poté pokleslo na 2,3 tisíc v roce 2003.

Počet zaměstnaných v odvětví obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží naopak postupně a od roku 2002 výrazně rostl až na téměř 40 tisíc osob v roce 2003 (meziroční nárůsty v letech 2002 a 2003 činily 14 %). Ve stavebnictví je s výjimkou roku 2000 trvale zaměstnáno přes 20 tisíc osob (22,3 tisíc osob v roce 2003 znamenalo oproti roku 2000 nárůst 4 tisíce osob). Z hlediska postavení v zaměstnání tvoří drtivou většinu zaměstnaných zaměstnanci (83 %), více než jedna desetina jsou pracující na vlastní účet a zbytek tvoří zaměstnavatelé, pomáhající rodinní příslušníci a členové produkčních družstev. Při sčítání v roce 2001 tvořili nejpočetnější skupinu zaměstnaných řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé a opraváři (téměř 63 tisíc, tj. 24 %) a dále techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci ((60 tisíc, tj. 22,6 %). Pokud jde o vzdělání, nejčastěji (u 45 % zaměstnaných) bylo uvedeno střední bez maturity. Při sčítání bylo také zjištěno, že největší podíl zaměstnaných z celkového počtu obyvatel je v územním obvodu obce s rozšířenou působností Vrchlabí (50,2 %) a nejmenší na Novobydžovsku (44,3 %).

Průměrné mzdy zaměstnanců jsou zpracovávány v podnikatelské sféře za ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci, v peněžnictví, pojišťovnictví a nepodnikatelské sféře bez ohledu na počet zaměstnanců. Územní třídění je provedeno podle sídla vykazujícího ekonomického subjektu - tzv. podniková metoda. Do odvětví (OKEČ) jsou údaje zařazovány podle převažující činnosti podniku. Ve sledovaném čtyřletém období se průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců kraje (na fyzické osoby) zvýšila o 23,5 % při meziročním navyšování o 7 % - 8 % a v roce 2003 dosáhla výše 14 751 Kč. Nejlépe placeni byli zaměstnanci podniků, zabývající se zpracováním dat a souvisejícími činnostmi, kteří si v roce 2003 vydělali v průměru 26 485 Kč hrubého měsíčně. Na druhé straně zaměstnanci v oděvním průmyslu nedosáhli v roce 2003 ani na 10 000 Kč hrubého a jejich průměrná mzda 9 502 Kč byla pouze o 2 802 Kč

vyšší než minimální mzda stanovená v lednu 2004. Nad hranici 20 000 Kč se v roce 2003 pohybovaly mzdy ještě v odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody. Pokud jde o mzdový vývoj v jednotlivých odvětvích hospodářství, největší skok nastal v roce 2001 v peněžnictví a pojišťovnictví, kdy mzdy zaměstnanců klesly o více než 30 % (z 30 168 Kč na 20 610 Kč). V roce 2002 pak mírně vzrostly, aby v roce 2003 opět o 15 % poklesly, takže zaměstnanci v tomto odvětví si v roce 2003 měsíčně vydělali o 12 316 Kč méně než v roce 2000. Konstantní a poměrně vysoký meziroční nárůst mezd vykazovalo odvětví zdravotnictví, veterinární a sociální činnosti (13 % v roce 2001 a 2002 a 11 % v roce 2003). Zaměstnanci našeho kraje pobírali v roce 2003 zhruba 87 % průměrné hrubé měsíční mzdy v České republice, která činila 16 917 Kč. V porovnání 14 krajů se jedná o šestou nejvyšší mzdu. Z hlediska okresního členění si v roce 2003 nejvíce vydělali zaměstnanci firem sídlících v okrese Hradec Králové (15 837 Kč) a bylo to o 26 % více než v roce 2000. Největší mzdový nárůst ve čtyřletém období zaznamenali zaměstnanci v okrese Rychnov nad Kněžnou, a sice 27 % na 14 736 Kč, tj. druhou nejvyšší mzdu v kraji. Naopak nejpomaleji rostla mzda a nejméně platily firmy v okrese Náchod (nárůst necelých 20 % představovalo v roce 2003 mzdu 13 519 Kč).

Z výběrového zjišťování o peněžních a naturálních příjmech za rok 2002 – Mikrocensus 2002, které Český statistický úřad uskutečnil v březnu 2003, vyplynulo, že celkový (včetně naturálních příjmů) čistý roční příjem jednoho člena domácnosti v našem kraji činil 86 428 Kč a při porovnání 14 krajů republiky zaujímal až 10. místo. Tato hodnota je o 7 793 Kč nižší než činí průměr za Českou republiku a o 44 019 Kč nižší než v Praze, kde byl čistý příjem člena domácnosti 130 447 Kč. Stotisícová hranice byla překročena ještě pouze ve Středočeském kraji. V našem kraji žilo 2,7 % domácností s čistými příjmy pod životním minimem. Z pohledu tohoto ukazatele je na tom kraj lépe, zaujímá 7. místo, když v průměru České republiky žije pod hranicí životního minima 3,3 % domácností.

Nezaměstnanost (data úřadů práce i VŠPS)

Situace na trhu práce v Královéhradeckém kraji mezi konci let 2000 až 2003 není bilancí příznivou, neboť téměř všechny ukazatele, které jsou s nezaměstnaností spojeny, vykázaly v průběhu uvedeného období zhoršení. Na druhou stranu je potřeba uvést, že ve srovnání s ostatními kraji, celou Českou republikou i obdobnými regiony zemí, které letos nově přistoupily do Evropské unie, je situace s nezaměstnaností spíše příznivější. Např. míra nezaměstnanosti v našem kraji je trvale o cca 1 procentní bod nižší než je celorepubliková hodnota.

Problematika zvyšující se nezaměstnanosti v našem kraji spočívá v tom, že řada tradičních podniků v regionu byla v 90. letech privatizována nebo transformována na menší podniky, které později zkrachovaly nebo se restrukturalizovaly a podstatně snížily počet zaměstnanců. Nově vytvořená pracovní místa potom již mezeru na pracovním trhu nepokryla.

Zvyšování počtu lidí bez práce v ekonomice znamená nejen nižší kupní sílu těch, kteří o práci přišli, ale také nižší ochotu utrácet ze strany těch, jimž riziko ztráty zaměstnání hrozí. Nižší kupní síla potom vede k omezení výkonu ekonomiky. Dále tu byl ekonomický tlak (a dá se předpokládat, že tomu bude ve stále se zvyšující míře i nadále) na růst produktivity práce, který zvyšoval nároky na kvalifikaci a přizpůsobivost nejen stávajících, ale i nově přijímaných zaměstnanců. Mimoto svou roli zde hraje obtížnost časově náročného dojíždění za prací, které je umocněno téměř nemožností se za prací stěhovat, protože trh s byty nefunguje.

Vývoj nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji v letech 2000 – 2003 (vždy k 31. 12.; dle úřadů práce MPSV)

	2000	2001	2002	2003	index 2003/2000
Uchazeči o zaměstnání neumístění celkem	16644	17433	20497	22146	133,1
- ženy	8493	8827	10470	11317	133,3
- občané se změněnou pracovní schopností (ZPS)	2638	2548	2866	3259	123,5
- absolventi škol	2053	2152	2369	2322	113,1
Uchazeči o zaměstnání pobírající příspěvek před nástupem do zaměstnání	7008	8298	9747	9658	137,8
Registrovaná míra nezaměstnanosti v %	5,89	6,30	7,30	7,89	2,00*)
Volná pracovní místa	5031	3950	2764	2298	45,7
- pro občany se ZPS	118	73	36	39	33,1
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	3,3	4,4	7,4	9,6	6,3*)

*) rozdíl 2003 – 2000 v bodech

Zatímco v roce 2000 dosáhla míra nezaměstnanosti registrovaná MPSV v kraji 5,89 %, tak o tři roky později tj. v roce 2003 už to bylo 7,89 %. Do evidence úřadů práce se na konci roku 2003 oproti začátku sledovaného období přihlásilo o 5,5 tisíce uchazečů o zaměstnání více.

Vzrostl také počet nezaměstnaných, kterým byla vyplácena podpora v nezaměstnanosti. Nejvyšší hodnota byla zjištěna v roce 2002 (9747 uchazečů). Při podrobnější analýze údajů o počtu neumístěných uchazečů a počtu nezaměstnaných, kteří pobírali příspěvek před nástupem do zaměstnání vyplývá, že se zvýšil počet dlouhodobě nezaměstnaných, tj. osob, které byly bez práce déle než půl roku a již neměly na výplatu podpory z úřadu práce nárok.

Nezaměstnané ženy velmi obtížně hledaly uplatnění na trhu práce. Jestliže v roce 2000 v kraji hledalo zaměstnání necelých 8,5 tisíce žen, tak v roce 2003 to bylo více než 11 tisíc uchazeček, tj. třetinový nárůst! O mnoho lépe na tom nebyli ani občané se změněnou pracovní schopností. Pomalejším tempem než je tempo nárůstu uchazečů o zaměstnání celkem přibýlo neumístěných absolventů škol. Ve sledovaném období se jejich počet zvýšil „pouze“ o 269, což činí 13,1 %. Zde se pozitivně projevuje možnost dva roky dotovat absolventa školy úřadem práce v novém zaměstnání, na rozdíl od starších nezaměstnaných občanů, které žádný vládní program nepodporuje.

Alarmující je ovšem fakt, že kromě růstu počtu obyvatel bez práce ubývalo i volných pracovních míst. Úřady práce nabízely nezaměstnaným v roce 2003 ve srovnání s rokem 2000 o více než polovinu volných pracovních míst méně, tj. méně o více než 2,7 tisíce disponibilních pracovních míst.

Při zohlednění nezaměstnanosti v jednotlivých regionech Královéhradeckého kraje, je situace rozdílná. Nejvíce stabilizovaná je v okrese Hradec Králové. Zde sice není situace s nezaměstnaností v kraji nejlepší, na druhou stranu lze hovořit o stabilizované situaci. V průběhu posledních čtyř let se zde nezaměstnanost zvýšila pouze o 0,42 procentního bodu. A ani absolutní hodnoty uchazečů o zaměstnání se více nezvýšily. Je to dáno především pracovními příležitostmi, které se soustřeďují do krajského města a jeho příměstského okolí. Pracovní místa v obchodě, školství, státní správě, zdravotnictví a službách výrazně napomáhají stabilizaci situace s pracovními příležitostmi. Opakem je Jičínsko. Zde se v období let 2000 až 2004 zvýšila registrovaná míra nezaměstnanosti o 2,84 bodu. Ke konci r. 2003 tak dosáhla druhé nejhorší hodnoty v kraji 8,68 %. Stejně pozice v meziokresním srovnání kraje dosáhl jičínský region i v počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo. Ke konci roku to již bylo 13,5 uchazečů. Okresem s nejvyšší zjištěnou mírou nezaměstnanosti v kraji (od r. 2001) je Trutnov. Ke konci sledovaného období dosáhla míra nezaměstnanosti 9,69 %, bez práce zde bylo registrováno 5799 uchazečů o zaměstnání. Jak okres Jičín tak i Trutnov, které jsou problémem nezaměstnanosti nejvíce postiženy, jsou si podobné, zejména pokud přihlídneme k probíhající restrukturalizaci a uzavírání menších podniků s textilní a strojírenskou výrobou. Podobně je tomu i v zemědělské výrobě. V uvedených regionech je též přibližně shodný typ sídelní struktury obyvatelstva, charakterizovaný velkým počtem rozptýlených malých obcí, do kterých se jen výjimečně soustřeďují větší výrobní jednotky nebo průmyslové zóny s novými pracovními příležitostmi.

Ke stejným závěrům dojdeme, i pokud přihlídneme k ukazatelům, které byly zjištěny Českým statistickým úřadem ve „Výběrovém šetření pracovních sil“. Data z tohoto statistického sledování informací o trhu práce odpovídají a dokreslují situaci v oblasti nezaměstnanosti, které byly zjištěny Ministerstvem práce a sociálních věcí, uvedené v předchozích odstavcích.

Ze zjištěných dat Českého statistického úřadu vyplývá, že věkovou skupinou s největším počtem nezaměstnaných je věková kategorie 20 až 24 let. V roce 2003 to bylo 3,0 tis. nezaměstnaných. Naproti tomu nejméně početné věkové skupiny nezaměstnaných jsou 40 až 44 let (1,2 tis.) a 55 až 59 let (0,9 tis. nezaměstnaných).

Pokud bychom přihlídlí ke vzdělanostní struktuře nezaměstnaných, pak nejlépe jsou na tom tradičně vysokoškoláci. V průběhu let 2000 až 2003 nepřesáhl jejich počet jeden tisíc. Naopak nejvíce nezaměstnaných je se středním vzděláním bez maturity. Jejich počet se od roku 2000 zvýšil o 1,5 tis. a dosáhl hodnoty 4,8 tis. lidí bez práce. Pokud bychom však nepřihlíželi k absolutním hodnotám ale k míře nezaměstnanosti v kraji podle vzdělanostních skupin, je na tom naprosto nejhůře kategorie nezaměstnaných se základním vzděláním a bez vzdělání. Za sledované období byl zaznamenán nárůst o 7,4 procentního bodu, v roce 2003 zde potom bylo dosaženo hodnoty 21,7 % nezaměstnaných se základním vzděláním a bez vzdělání.

Výsledky ekonomické základny kraje - vývoj národohospodářských ukazatelů

Celková výkonnost ekonomiky kraje je měřena pomocí souhrnných ukazatelů (hrubá přidaná hodnota, hrubý domácí produkt, tvorba hrubého fixního kapitálu, disponibilní důchod domácností). Na hrubém domácím produktu vytvořeném v České republice se Královéhradecký kraj podílel ve sledovaných letech 4,7 % (pouze v roce 2001 4,6 %). V přepočtu na 1 obyvatele dosáhl HDP v kraji v roce 2002 hodnoty 204,9 tis. Kč, což představovalo 86,6 % průměru České republiky. Mezi 14 kraji České republiky zaujímal náš kraj v tvorbě HDP na obyvatele 5. místo za Prahou, krajem Jihomoravským, Plzeňským a Jihočeským.

Regionální makroekonomické ukazatele Královéhradeckého kraje

	Měrné jednotky	1999	2000	2001	2002
Hrubá přidaná hodnota v základních cenách	mil. Kč	87 667	93 252	97 706	103 931
Hrubý domácí produkt v tržních cenách	mil. Kč	94 980	101 287	106 039	112 450
Podíl kraje na HDP České republiky (ČR = 100)	%	4,7	4,7	4,6	4,7
Vývoj HDP (stálé ceny 1995, min. rok = 100)	%	102,1	105,3	99,3	103,9
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	Kč	172 022	183 725	192 603	204 940
	EURO	4 664	5 161	5 653	6 653
	PPS	11 047	11 748	11 989	12 909
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele, ČR = 100	%	86,7	87,8	85,1	86,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu	mil. Kč	20 775	26 120	22 936	30 995
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele	Kč	37 625	47 379	41 660	56 489
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele, ČR=100	%	70,3	81,8	66,7	89,6
Disponibilní důchod na 1 obyvatele, ČR = 100	%	96,7	97,5	97,1	96,8

Stejně jako v jiných krajích se na tvorbě hrubé přidané hodnoty podílel především zpracovatelský průmysl (33,7 % v roce 2002), dále odvětví obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží (11,0 %) a doprava, skladování, pošty a telekomunikace (9,8 %).

Výsledky ekonomické základny kraje - organizační struktura hospodářství

V Registru ekonomických subjektů bylo k 31. 12. 2003 evidováno 121,3 tis. subjektů se sídlem v Královéhradeckém kraji. Nejvýznamnější část z celkového počtu tvořili podnikatelé – fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona (88 tis. osob) a samostatně hospodařící rolníci (7,9 tis. osob). Z právnických osob pak tvořily nejsilnější skupinu obchodní společnosti, zejména společnosti s ručením omezeným.

Počty ekonomických subjektů v Královéhradeckém kraji k 31. 12.

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Počet registrovaných subjektů celkem	108 377	111 450	116 262	121 334	112,0
z toho:					
obchodní společnosti celkem	8 375	8 775	8 940	9 202	109,9
z toho akciové společnosti	696	716	722	713	102,4
družstva	549	560	565	572,0	104,2
státní podniky	70	61	58	52	74,3
soukromí podnikatelé	83 982	86 246	90 463	93 783	111,7
samostatně hospodařící rolníci	7 872	7 876	7 868	7 899	100,3

Po bouřlivém vývoji na počátku 90. let se situace již značně uklidnila. Přesto však neustále narůstají počty registrovaných subjektů prakticky všech typů s výjimkou státních podniků, jejichž počet se neustále snižuje. Nárůst je však částečně ovlivněn tím, že jsou zapisovány neustále nové subjekty, zatímco k rušení v takové míře nedochází. Toto se týká zejména podnikatelů – fyzických osob, kde podle průzkumu skutečně vykonává podnikatelskou činnost jako hlavní zaměstnání jen přibližně třetina registrovaných osob.

Z hlediska odvětvové struktury nejvíce fyzických osob podniká v obchodě, opravách motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost. Jejich počet se zvýšil z 31,8 tis. osob v roce 2000 na 33,1 tis. osob v roce 2003. Více než 17 tis. subjektů vyvíjelo v roce 2003 činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a 13,7 tis. ve stavebnictví. Počet subjektů ve stavebnictví vzrostl za poslední 3 roky o 1,8 tis. V kraji mají sídlo 2 velké firmy s počtem zaměstnanců 3 – 4 tisíce (Fakultní nemocnice Hradec Králové a Lesy České republiky, s.p.) a na druhé straně 21,5 tis. malých firem s 1 – 5 zaměstnanci.

Výsledky ekonomické základny kraje - zemědělství

Rozlohou 4 758 km² zaujímá Královéhradecký kraj 9. místo mezi 14 kraji a patří tedy mezi kraje menší. Z pohledu zemědělské půdy, která zaujímá 58,9 % této rozlohy (2 801 km²) je kraj na místě sedmém a vzhledem k velmi úrodné Polabské nížině, rozkládající se na území kraje, patří zemědělství v kraji mezi významná odvětví národního hospodářství. Orná půda zaujímala v roce 2003 celkem 1 939 km² a její rozloha se od roku 2000 každoročně mírně snižovala, rozloha lesních pozemků naopak mírně rostla na hodnotu 1 939 km² v roce 2003.

Struktura zemědělských podniků prošla na počátku 90. let minulého století zásadní proměnou. Z velkých, mnohdy málo funkčních celků, vznikla řada menších subjektů, které se mohou lépe uplatnit na zemědělském trhu. Nedošlo však k úplnému rozdrobení zemědělské výroby až do fáze jednotlivých samostatně hospodařících rolníků, kteří hůře odolávají konkurenčním tlakům, silícím se vstupem naší republiky do EU. Přesto i tato skupina podnikatelů si vydobyla své postavení mezi zemědělskými podniky a zaujímá důležité místo, často ve specializovaných oblastech zemědělské produkce. Zemědělská výroba je daleko více než ostatní odvětví ovlivňována vnějšími faktory, klimatickými podmínkami (záplavami, suchem atd.). Ani vlivy ekonomického prostředí nepůsobily na zemědělství příznivě. V řetězci výrobce – zpracovatel – prodejce – spotřebitel to nebyly zemědělské podniky, které by ze zemědělské produkce nejvíce profitovaly. Zatímco průměrné spotřebitelské ceny v České republice např. masa dosahovaly v roce 2003 proti průměru roku 1999 úrovně 99,1 %, ceny zemědělských výrobců představovaly při shodném srovnání u jatečného skotu 87,9 %. Ceny u jatečných prasat pak dosahovaly 99,4 %, ale tento roční průměr byl ovlivněn až zvýšením cen v závěru roku 2003. Přitom v samotném prosinci 2003 byla jatečná prasata prodávána za 86,9 % ceny z průměru roku 1999. V rostlinné produkci byla situace zemědělců poněkud příznivější. Spotřebitelské ceny ve skupině „pekárenské výrobky a obiloviny“ se v průměru roku 2003 proti průměru roku 1999 zvýšily o 5,2 %. Ceny v zemědělství u obilovin pak ve stejném období zaznamenaly nárůst o 9,3 %, ale u pšenice potravinářské jen o 4,6 %.

Zemědělské podniky Královéhradeckého kraje výrazně nemění strukturu rostlinné výroby. Z celkové osevní plochy připadalo v roce 2003 53,2 % na obiloviny, 22,2 % na píce (z toho nejvíce na kukuřici), dále 15,1 % na technické plodiny (řepka, mák a další) a 6,8 % na okopaniny (brambory, cukrovka, řepa). V porovnání let 2003 a 2000 se osevní plochy v kraji snížily o 9 %, přičemž v roce 2000 byla do celkové osevní plochy zahrnuta i plocha drobných pěstitelů, která se od roku 2002 na úrovni krajů již nedopočítává. Více než o čtvrtinu se zmenšila osevní plocha píce a více než o polovinu plocha konzumní zeleniny, obiloviny byly na ploše o 4 % menší, luskoviny o 15 % menší, naopak okopaniny i technické plodiny byly zasety nebo zasázeny na větší ploše. Rozloha neoseté půdy a úhoru se v letech 2000 a 2002 pohybovala okolo 68 km², v roce 2001 a 2003 se téměř zdvojnásobila.

V uplynulých čtyřech letech se v kraji sklídilo celkem 1 690,3 tis. tun obilovin, z toho 1 080,3 tis. tun pšenice. Rok 2000 byl dosti výjimečný, rostlinná výroba byla negativně ovlivněna vývojem počasí, kdy v květnu a v červnu bylo velmi sucho a teplo a poté velmi chladno a deštivo. Od roku 2001 sklizeň jak obilovin celkem, tak pšenice meziročně klesala, v roce 2003 dosáhla 82,5 % sklizně roku 2001 u obilovin a 66,8 % u pšenice. Bylo to způsobeno jednak menší osetou plochou (v roce 2003 o 2,3 % menší než v roce 2001 u obilovin celkem a o 19,3 % u pšenice), ale také menšími hektarovými výnosy (o 16,6 % u obilovin celkem a o 18,2 % u pšenice). Sklizeň ječmene se každoročně zvyšuje, ale vzhledem ke klesajícím výnosům není nárůst tak vysoký jako nárůst oseté plochy (nárůst sklizně o 12,3 %, ale nárůst plochy o 26,1 %). U luskovin, brambor, řepky i kukuřice klesla v průběhu sledovaného období jak sklizeň, tak hektarové výnosy. U brambor sice hektarové výnosy v roce 2003 ve srovnání s rokem 2001 mírně vzrostly (o 1,8 %), ale meziročně oproti roku 2002 klesly o 15,2 %. U řepky bylo v roce 2003 z 1 hektaru sklizeno 1,76 tun, zatímco v roce 2001 to bylo 3,09 tun. Velmi prudce poklesla v uplynulých letech výroba konzumní zeleniny. Plocha, na které se pěstuje, se zmenšila z 22 km² v roce 2000 na necelých 10 km² v roce 2003.

Sklizeň zemědělských plodin v Královéhradeckém kraji

Plodina	Sklizeň v t				Výnos v t/ha			
	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003
Obiloviny	414 515	465 408	426 602	383 764	4,34	5,01	4,42	4,18
Pšenice	291 611	315 336	262 800	210 570	4,62	5,38	4,64	4,40
Ječmen	81 808	92 465	94 321	103 859	3,80	4,47	3,78	3,92
Luskoviny	10 721	10 774	8 365	7 111	2,79	2,74	2,09	2,19
Okopaniny	479 546	520 026	566 432	491 268	x	x	x	x
Brambory pozdní	45 495	30 861	26 800	20 097	20,95	19,41	23,30	19,76
Technické plodiny	50 943	69 114	46 087	38 638	x	x	x	x
Řepka	47 477	64 980	41 212	31 552	2,70	3,09	2,28	1,76
Píceiny na orné půdě	865 910	781 690	711 037	589 675	x	x	x	x
Kukuřice na zeleno a na siláž	601 666	567 543	535 501	457 229	35,48	36,81	33,43	27,61

¹⁾ včetně drobných pěstitelů

Stavy hospodářských zvířat v kraji klesaly od roku 2000 u všech druhů s výjimkou ovcí a beranů. Největší pokles v relativním vyjádření nastal u koňů a hříbat, a sice o 16 %. Absolutně to znamená, že v roce 2003 bylo v kraji chováno o 278 koňů méně než v roce 2000. V roce 2002 byl však jejich počet ještě o 52 koňů nižší. Snižování stavu probíhalo také u skotu, od roku 2001 to bylo vždy přibližně o 2 tis. kusů, v roce 2003 klesl počet skotu na 90 % stavu v roce 2000. O něco příznivější byla situace u prasat a drůbeže, kde stavy klesly na 92,9 %, resp. 94,7 %. U drůbeže však byl nejvyšší stav v rámci sledovaného období v roce 2002, kdy bylo v kraji chováno o 183 225 kusů drůbeže (o 9,4 %) více než v roce 2003. Stavy prasat od roku 2001 klesaly, ale počet selat, která jsou zahrnuta do této skupiny, rapidně vzrostl, mezi roky 2002 a 2001 téměř o 60 %.

Hospodářská zvířata v Královéhradeckém kraji (stav k 1. 4. následujícího roku)

v kusech

	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	index 2003/2000
Koně	1 736	1 667	1 406	1 458	84,0
Skot	121 228	113 570	111 365	109 305	90,2
Prasata	257 447	264 116	243 983	239 151	92,9
Ovce a berani	5 861	6 457	6 844	7 096	121,1
Drůbež	1 873 447	1 751 434	1 957 410	1 774 185	94,7

¹⁾ k 1. 3.

Výsledky ekonomické základny kraje - lesnictví

Podíl lesní půdy představuje v kraji 30,9 % a dlouhodobě se výrazněji nemění. K podstatným změnám nedochází ani v zalesňování, které se v průměru pohybuje na úrovni 8 – 9 km² ročně. Přibližně dvě třetiny jsou zalesňovány jehličnatými dřevinami, zbytek listnatými. U obou typů dřevin plně převažuje zalesňování sadbou. V roce 2003 bylo v kraji vytěženo 620,5 tis. m³ dřevní hmoty, z toho 91,5 % bylo dřevo jehličnaté. Nerovnoměrný vývoj zaznamenala zpracovaná nahodilá těžba. Po poklesu mezi roky 2000 a 2001 ze 149,7 tis. m³ na 97,3 tis. m³, došlo v roce 2003 k velkému nárůstu na 229,7 tis. m³, což je více než dvojnásobek roku 2001. Hlavní podíl na tomto zvýšení měla těžba živelní, která tak v roce 2003 zvýšila svůj podíl na celkové nahodilé těžbě na 76,4 %. Naopak nezpracovaná nahodilá těžba klesla z 55 tis. m³ v roce 2001 na 18,3 tis. m³ v roce 2003.

Výsledky ekonomické základny kraje - průmysl

V Královéhradeckém kraji bylo ve sledovaných letech registrováno více než 150 podniků, které měly sídlo na území kraje a vyvíjely průmyslovou činnost. V roce 2003 se jejich počet zvýšil na 161. Přibližně 17 % z nich se zabývalo textilní a oděvní výrobou, následovaly podniky s výrobou elektrických a optických přístrojů, výrobou strojů a zařízení pro další výrobu, podniky vyrábějící kovy a kovodělné výrobky a průmysl potravinářský a tabákový.

V kraji působí několik velkých firem se zahraniční účastí zabývajících se např. výrobou pryžových výrobků, odléváním lehkých kovů, výrobou zdravotnických přístrojů a zařízení, chirurgických a ortopedických pomůcek a další a dále firmy se smíšeným vlastnictvím, působící především v textilním odvětví (VEBA, textilní závody a.s., JUTA a.s., TIBA a.s.). Největší soukromou firmou podle počtu zaměstnanců je PETROF, spol. s.r.o., vyrábějící hudební nástroje. Tržby z průmyslové činnosti v letech 2000 a 2001 přesáhly hodnotu 70 miliard Kč, v roce 2002 však poklesly na 67,5 miliard Kč, aby v roce 2003 opět vzrostly na téměř 73 miliard Kč. Nejvyšší tržby v rámci průmyslu mají v kraji každoročně podniky s textilní a oděvní výrobou, třebaže mezi roky 2001 a 2003 jejich tržby klesly o 1,4 miliard Kč v běžných cenách. Vhodnějším ukazatelem pro hodnocení regionu z hlediska průmyslové výroby je však objem tržeb vytvořený jedním zaměstnancem. Z tohoto pohledu je kraj jedním z nejméně průmyslových a mezi 14 kraji se v roce 2003 nacházel až na 12. místě. Opět to svědčí o hornatém a v Polabské nížině zemědělském charakteru kraje.

Průmysl v Královéhradeckém kraji v letech 2000 – 2003 podle základních odvětví OKEČ^{)}*

	2000	2001	2002	2003
Průměrný počet podniků - průmysl celkem	154	157	158	161
z toho:				
C Dobývání nerostných surovin	3	3	2	2
D Zpracovatelský průmysl	144	147	149	152
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	7	7	7	7
Tržby z průmyslové činnosti (v mil Kč, běžné ceny) - průmysl celkem	77 429	72 688	67 466	72 729
z toho:				
C Dobývání nerostných surovin	732	713	i.d.	i.d.
D Zpracovatelský průmysl	62 045	67 925	62 336	67 422
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	14 652	4 049	4 397	4 453
Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyzické osoby) - průmysl celkem	54 734	56 206	54 304	52 294
z toho:				
C Dobývání nerostných surovin	379	330	i.d.	i.d.
D Zpracovatelský průmysl	50 060	51 801	49 954	47 990
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	4 296	4 075	4 084	4 027
Průměrná hrubá měsíční mzda (v Kč) - průmysl celkem	12 763	13 488	14 258	15 082
z toho:				
C Dobývání nerostných surovin	15 088	16 597	i.d.	i.d.
D Zpracovatelský průmysl	12 427	13 150	13 843	14 615
E Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	16 469	17 536	18 974	20 259

^{*)} podniky se 100 a více zaměstnanci
se sídlem v kraji

V průmyslových podnicích se sídlem na území kraje pracovalo v prvních třech sledovaných letech kolem 55 tisíc osob, tj. přibližně desetina všech obyvatel. Jejich počet v roce 2001 meziročně stoupl o 2,7 %, v roce 2002 naopak meziročně poklesl o 3,4 % a pokles pokračoval i v roce 2003, a to o 3,7 %. Od roku 2001 ubylo tedy v průmyslu celkem téměř 4 tisíce zaměstnanců. Přestože průměrná hrubá měsíční mzda roste (v roce 2003 činil nárůst oproti roku 2000 18,2 %), v mezikrajovém porovnání patří mezi nejnižší. Nižší výdělky měli v roce 2003 pouze zaměstnanci průmyslových podniků v kraji Pardubickém a Olomouckém. Nejvíce si ve všech sledovaných letech vydělali zaměstnanci ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a vody (v roce 2003 to bylo 20 259 Kč a nárůst oproti roku 2000 činil 23 %) a dále zaměstnanci ve výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků (19 747 Kč a nárůst 21,8 %) a zaměstnanci ve výrobě dopravních prostředků a zařízení (19 217 Kč a nárůst 30,6 %).

Výsledky ekonomické základny kraje - stavebnictví a bytová výstavba

Na území kraje vyvíjelo svou činnost kolem 120 stavebních podniků s 20 a více zaměstnanci (jde o podniky se sídlem v kraji). Stavební práce podle dodavatelských smluv těchto podniků dosáhly v roce 2003 více než 7,3 mld. Kč (v běžných cenách). Přestože ceny stavebních prací vzrostly v České republice od roku 2000 do roku 2003 v průměru o 9,2 %, objem prací vzrostl v tomto období pouze o necelých 6 %. Drtivá část stavebních prací v kraji byla realizována v tuzemsku, činnost stavebních firem v zahraničí byla zanedbatelná. Ve struktuře stavebních prací podle dodavatelských smluv převažovala nová výstavba, rekonstrukce a modernizace (cca 86 %), na opravách a údržbě bylo provedeno okolo 14 % objemu všech prací a ostatní práce se podílely 0,5 %. V průběhu sledovaného období došlo k poklesu podílu nové výstavby, rekonstrukce a modernizace o 1,9 procentního bodu ve prospěch nárůstu prací na opravách a údržbě (o 1 bod) a ostatních prací (o 0,9 bodu). V objemu stavebních prací zaujímal kraj v roce 2003 mezi 14 kraji České republiky až 12. místo (nižší objem prací vykázaly pouze kraje Karlovarský a Liberecký).

Vývoj stavebních prací v Královéhradeckém kraji v letech 2000 – 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Průměrný počet vykazujících podniků ¹⁾	115	117	116	121	105,2
Stavební práce podle dodavatelských smluv podle sídla podniku celkem (v mil. Kč b. c.)	6 940	7 218	6 818	7 336	105,7
z toho v tuzemsku	6 935	7 214	6 817	7 334	105,8
Stavební práce podle dodavatelských smluv v tuzemsku podle místa stavby ²⁾ (v mil. Kč b. c.)	12 285	12 005	10 632	10 864	88,4
Poměr stavebních prací v tuzemsku podle místa stavby ke stavebním pracem v tuzemsku podle sídla podniku	177,1	166,4	156,0	148,1	x

¹⁾ stavební podniky s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

²⁾ stavební práce realizované na stavbách v okresech kraje (z podkladů MPO)

Na celkovém objemu stavebních prací se v roce 2003 nejvíce podílely stavební firmy se sídlem v okrese Hradec Králové, které realizovaly téměř 43 % všech stavebních prací podle dodavatelských smluv v kraji.

Z podkladů Ministerstva práce a obchodu o územně členěných stavebních pracích podle dodavatelských smluv vyplývá, že v kraji byly v roce 2003 realizovány na stavbách stavební práce podle místa stavby v celkové hodnotě 10,9 mld Kč, ve srovnání s rokem 2000 byl objem těchto prací o 11,6 % nižší. V průběhu sledovaného období má poměr stavebních prací v tuzemsku podle místa stavby k pracím podle sídla podniku klesající tendenci a pohybuje se od 177,1 % v roce 2000 po 148,1 % v roce 2003. Svědčí to o poměrně značném objemu stavebních prací realizovaných na území kraje firmami, které v Královéhradeckém kraji nesídlí.

Ve stavebních podnicích kraje bylo v roce 2003 zaměstnáno celkem 6,2 tis. zaměstnanců, jejich počet ve srovnání s rokem 2000 poklesl o 690 zaměstnanců. Průměrná hrubá měsíční mzda jednoho zaměstnance dosáhla 14 691 Kč a byla tak v roce 2003 vyšší proti roku 2000 o necelých 17 % (o 2 108 Kč). Stejným poměrem (o 17,6 %) vzrostla i produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv.

Vývoj zaměstnanosti a mezd ve stavebnictví v Královéhradeckém kraji v letech 2000 – 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyz. osoby)	6 850	6 454	6 185	6 160	89,9
z toho dělníci na stavebních pracích	4 788	4 499	4 256	4 228	88,3
Průměrný evidenční počet zaměstnanců na 1 podnik	60	55	53	51	85,0
Průměrná hrubá měsíční mzda 1 zaměstnance (v Kč)	12 583	13 734	14 209	14 691	116,8
Produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv (v Kč b. c.)	1 013 129	1 118 346	1 102 208	1 190 941	117,6

V roce 2003 bylo v kraji vydáno celkem 8 tis. stavebních povolení, což je téměř o pětinu méně než v roce 2000. Měnila se však struktura vydaných povolení – zvyšoval se podíl stavebních povolení na budovy (bytové i nebytové) a naopak výrazně klesal podíl povolení na stavby na ochranu životního prostředí. V roce 2003 byla vydána stavební povolení na výstavbu 3 482 bytů (nových i stávajících se stavebními úpravami), což je o 535 bytů (o 18,2 %) více než v roce 2000. Průměrná hodnota na jedno stavební povolení klesla mezi roky 2000 a 2003 zhruba o 15 % z 1,5 mil. Kč na 1,3 mil. Kč. Téměř jedna třetina všech v kraji vydaných stavebních povolení byla vydána v okrese Hradec Králové. Následuje okres Rychnov nad Kněžnou, kde je stavebnictví na poměrně vysoké úrovni, přestože z hlediska počtu obyvatel se jedná o malý okres. Na celkovém počtu vydaných stavebních povolení v roce 2003 v České republice se kraj podílel 5,4 %, v roce 2000 to bylo 5,7 %.

Vydaná stavební povolení v Královéhradeckém kraji v letech 2000 – 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Vydaná stavební povolení celkem	9 707	7 833	7 263	8 020	82,6
v tom v % na stavby:					
budovy	39,8	49,0	54,5	51,3	11,5 ¹⁾
v tom:					
bytové	23,0	26,6	32,4	32,6	9,6 ¹⁾
nebytové	16,8	22,4	22,1	18,7	1,9 ¹⁾
na ochranu životního prostředí	42,1	28,4	25,7	25,6	-16,5 ¹⁾
ostatní	18,1	22,6	19,8	23,0	4,9 ¹⁾
Předpokládaná hodnota staveb, na něž byla vydaná stavební povolení v mil. Kč	14 783	12 607	10 317	10 441	70,6
Průměrná hodnota na 1 stavební povolení v tis. Kč	1 523	1 610	1 420	1 302	85,5

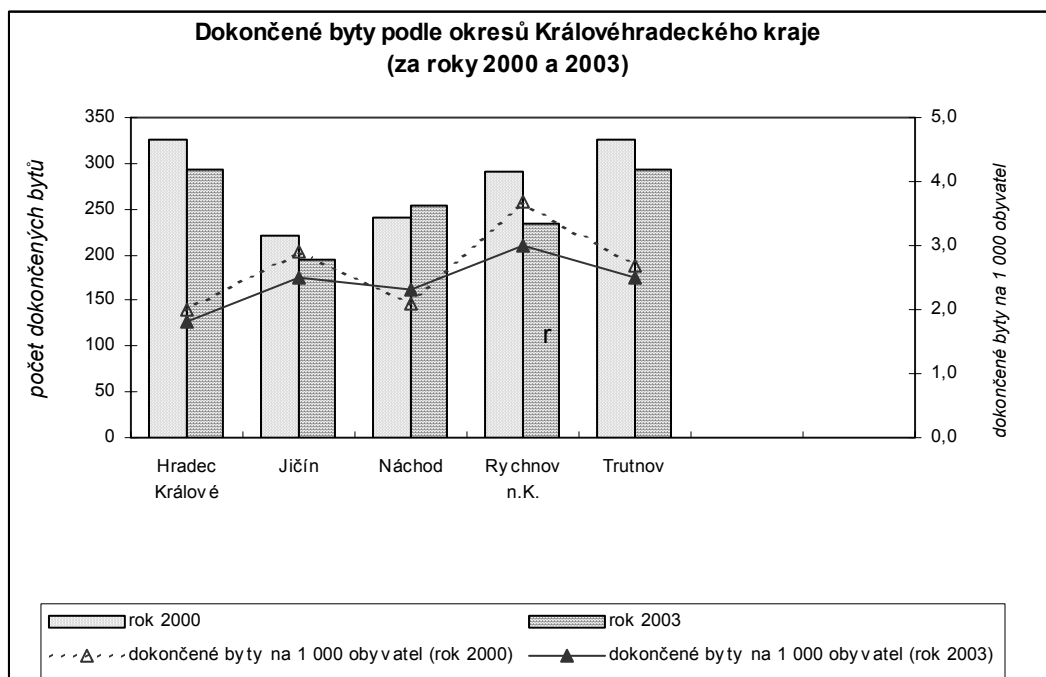
¹⁾ rozdíl 2003 - 2000 v bodech

Bytová výstavba zaznamenala ve sledovaném období útlum. V roce 2002 bylo zahájeno o 487 méně bytů než v roce 2000. V roce 2003 bylo sice zahájeno o 107 bytů více, přesto však to bylo o jednu pětinu méně než v roce 2000. Stále větší podíl zahájených bytů se přesunuje do rodinných domů. Jestliže v roce 2000 byla z celkového počtu zahájených bytů v rodinných domech realizována jedna třetina, v roce 2003 to byla již polovina. Za poslední 4 roky bylo v kraji dokončeno celkem 5 764 bytů, z toho 2 298 (40 %) v rodinných domech. Nejpriznivější z tohoto pohledu byl rok 2002, kdy bylo dokončeno o 401 bytů více než v roce 2003. S tím souvisí ukazatel počtu dokončených bytů na 100 zahájených, jehož hodnota v roce 2002 činila 129,2 bytů, zatímco v ostatních letech se pohyboval pod hranicí 100. Na 1000 obyvatel středního stavu jsou ročně dokončovány 2 – 3 byty (2,3 bytu v roce 2003, 3,0 v roce 2002). V roce 2002 bylo dokončeno sice nejvíce bytů, ale průměrná obytná plocha jednoho bytu byla přibližně o 5 m² menší než v ostatních letech. Trvalý nárůst vykazuje rozestavěnost bytů celkem i v rodinných domech. Mezi roky 2000 a 2003 vzrostl počet rozestavěných bytů o 6,1 %. Na celkovém počtu dokončených bytů v roce 2003 v České republice se kraj podílel 4,9 %, v roce 2000 to bylo 5,6 %

Vývoj bytové výstavby v Královéhradeckém kraji v letech 2000 – 2003

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Počet zahájených bytů	1 780	1 582	1 293	1 400	78,7
z toho v rodinných domech	597	592	550	704	117,9
Počet rozestavěných bytů	5 279	5 544	5 455	5 602	106,1
z toho v rodinných domech	2 412	2 420	2 380	2 578	106,9
Počet dokončených bytů	1 404	1 419	1 671	1 270	90,5
z toho v rodinných domech	616	602	572	508	82,5
Počet dokončených bytů na 100 zahájených bytů	78,9	89,7	129,2	90,7	115,0
Počet dokončených bytů na 1 000 obyvatel	2,5	2,6	3,0	2,3	92,0
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu v m ²	66,7	65,8	60,4	64,8	97,2
z toho bytu v rodinných domech	89,8	92,3	94,8	92,7	103,2

Při meziokresním srovnání bylo v roce 2000 i 2003 nejvíce bytů dokončeno v okresech Trutnov a Hradec Králové. Největší intenzitu bytové výstavby (počet dokončených bytů na 1000 obyvatel středního stavu)

však vykazoval okres Rychnov nad Kněžnou, kde v roce 2003 byly dokončeny 3 byty na 1000 obyvatel, v roce 2000 dokonce 3,7 bytů. Rozvinutá stavební výroba v tomto okrese již byla zmíněna.

Výsledky ekonomické základny kraje - doprava

Dopravní síť odpovídá velikosti a charakteru kraje. Krajem doposud nevede dálnice. Silniční síť má téměř 3 800 km a její hustota má třetí nejvyšší hodnotu mezi kraji. Silnice evropského silničního systému Praha – Hradec Králové – Náchod – Vratislav tvoří hlavní dopravní osu kraje. Ze severozápadu na jihovýchod směřuje vedlejší osa, která je také součástí evropského silničního systému, a sice Liberec – Turnov – Hradec Králové – Svitavy – Olomouc. Na východ směřuje trasa na Šumperk a Ostravu, jižní tah vede přes Pardubice. Je tedy zřejmé, že napojení krajské silniční sítě na okolí je vyhovující.

Doprava v Královéhradeckém kraji k 31. 12.

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Délka silnic (v km)	3 755	3 755	3 753	3 752	99,9
v tom:					
délka silnic I. třídy (v km)	429	429	428	428	99,8
délka silnic II. třídy (v km)	865	865	901	901	104,2
délka silnic III. třídy (v km)	2 461	2 461	2 424	2 423	98,5
Provozní délka železničních tratí (v km)	580	583	583	588	101,4
Počet osobních automobilů včetně dodávkových	190 793	196 016	200 519	204 548	107,2
Počet nákladních automobilů	14 668	15 814	17 047	17 839	121,6
Počet speciálních nákladních automobilů	4 046	3 838	4 937	4 937	122,0
Počet autobusů	909	859	1 004	931	102,4
Počet motocyklů	58 106	56 300	55 710	55 047	94,7

Silnice III. třídy se na celkové délce silnic podílejí téměř dvěma třetinami. Zatímco délka silnic celkem i délka silnic jednotlivých tříd se v posledních letech v podstatě neměnila, počty automobilů i autobusů, registrovaných na území kraje, vzrostly. Za sledované období se počty nákladních i speciálních nákladních automobilů zvýšily více než o pětinu, počet osobních automobilů včetně dodávkových přibližně o 7 %. Úroveň automobilizace kraje je v rámci České republiky průměrná prakticky u všech druhů motorových silničních vozidel. Počet 204 548 osobních automobilů (včetně dodávkových) v roce 2003 představuje 373 vozidel na tisíc obyvatel středního stavu. Počet motocyklů meziročně nepatrně klesá, v roce 2003 připadlo na tisíc obyvatel 100 motocyklů. Z podkladů Policie ČR vyplývá, že v roce 2003 bylo v kraji vyšetřováno o 1 286 dopravních nehod méně než v roce 2000 (9 362 nehod v roce 2003). Bylo při nich 91 osob usmrceno, 359 těžce a 1 411 lehce zraněno. Hlavní příčinou u 57 % nehod byl nesprávný způsob jízdy, nepřiměřená rychlost způsobila 17 % nehod, nedání přednosti v jízdě 14 % a následovaly další příčiny, jako řidič pod vlivem alkoholu, nesprávné předjíždění apod. Sedm z deseti nehod se stalo v uzavřené obci.

Občanská vybavenost - školství

Počet všech typů škol s výjimkou vyšších odborných a vysokých škol každoročně klesá. Největší úbytek zaznamenaly mateřské školy, kterých bylo ve školním roce 1999/2000 v kraji zjištěno 360, ale ve školním roce 2003/2004 již pouze 296. Právě v posledním sledovaném roce jich ubylo nejvíce, a sice 49. V roce 1999/2000 tvořily mateřskou školu v průměru 2 třídy, 44 dětí a 4 učitelky (včetně ředitelky), o 4 roky později připadalo na jednu mateřskou školu 2,4 tříd, 52 dětí a 4,7 učitelek. Úbytek základních a středních škol, o kterém se v souvislosti se snižujícím se počtem dětí ve školním věku tak často mluví, nebyl nijak výrazný. Za poslední 4 roky ubylo pouze 7 škol a v roce 2003/2004 jich je v kraji 259, gymnázií je 18 (ubylo 1), středních odborných škol je 53 (úbytek 2) a středních odborných učilišť je 36 (o 4 méně než ve školním roce 1999/2000). V základním školství klesl výrazně také počet tříd ve stávajících školách. Na celkový úbytek 5 302 žáků v posledních 4 letech se snížil počet tříd na základních školách o 165. Na 1 třídu tak připadá v průměru 21,2 žáků, zatímco na začátku sledovaného období to bylo 21,9 žáků. Počet žáků na základních školách klesl o 9,2 %, ale počet učitelů pouze o 0,2 %. Gymnázia se rozšířila jak co do počtu tříd, tak co do počtu žáků i co do počtu pedagogů. Počet studentů ve třídě se pohybuje kolem 28, jejich celkový počet se za 4 školní roky zvýšil o 12 %, zatímco počet pedagogů pouze o 9 %. Nárůst počtu studentů středních odborných škol činí 20 %, středních odborných učilišť 5 %. V Královéhradeckém kraji sídlí 2 vysoké školy – Univerzita Hradec Králové a Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně Hradec Králové.

Třídy a žáci podle stupně škol v Královéhradeckém kraji

	Třídy ¹⁾					Žáci ²⁾ (denního studia)				
	1999/ 2000	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	1999/ 2000	2000/ 2001	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004
Mateřské školy	737	720	711	705	705	15 848	15 379	15 379	15 340	15 478
Základní školy	2 626	2 604	2 573	2 524	2 461	57 567	56 948	55 416	53 966	52 265
Gymnázia	239	260	260	268	271	6 715	7 310	7 293	7 450	7 523
Střední odborné školy	383	442	443	441	447	9 077	10 702	10 535	11 133	10 880
Střední odborná učiliště	420	422	436	417	405	9 604	9 989	10 416	10 135	10 083
Vyšší odborné školy	10	10	10	11	11	1 284	996	976	993	1 179
Vysoké školy	1	2	2	2	2	4	5	5	5	5

¹⁾ u vyšších odborných a vysokých škol - počet škol

²⁾ u vysokých škol - počet fakult

Občanská vybavenost - zdravotnictví

Počet lékařů v kraji vzrostl za poslední 4 roky o 3,2 %. Přejed zdravotnických zařízení pod správu kraje, který proběhl v roce 2003, způsobil nárůst počtu lékařů v nestátních zdravotnických zařízeních o 38 %.

Vybrané ukazatele zdravotnictví (resorty celkem) v Královéhradeckém kraji

	2000	2001	2002	2003		2000	2001	2002	2003
Lékaři celkem ¹⁾	2 059	2 090	2 111	2 124	Samost. ordinace lékařů				
z toho v nestátních zařízeních	1 178	1 201	1 222	1 627	pro dospělé	236	237	238	239
Počet lékařů na 1 000 obyvatel	3,7	3,8	3,8	3,9	pro děti a dorost	123	123	122	122
Počet obyvatel na 1 lékaře	271	266	262	258	stomatologů	306	305	302	301
Střední zdrav. pracovníci ¹⁾	5 948	6 109	6 219	6 684	gynekologů	53	55	55	54
Nemocnice	15	15	14	14	specialistů	313	332	362	362
počet lůžek	3 950	3 976	3 990	3 961	Ostatní samostatná				
Odborné léčebné ústavy	13	12	13	13	zdravotnická zařízení	204	233	219	229
počet lůžek	867	873	919	919	Hospitalizovaní	113 981	110 956	115 412	117 732
z toho LDN ²⁾	5	5	6	6	Ošetřovací dny	1 012 774	992 499	997 018	1 023 137
počet lůžek	426	426	472	472	Využití lůžek ve dnech	254,9	251,2	251,8	258,3
Lékárny a výdejny ³⁾	111	113	120	129	Průměrná ošetřovací doba	8,9	9,0	8,6	8,7

¹⁾ přepočtený počet

²⁾ léčebny dlouhodobě nemocných

³⁾ bez detašovaných pracovišť

Podíl lékařů v nestátních zařízeních k celkovému počtu lékařů činil v roce 2003 více než 76 %. Ukazatelé počet lékařů na 1 000 obyvatel a počet obyvatel na 1 lékaře je v našem kraji velice příznivý mimo jiné také proto, že v krajském městě sídlí fakultní nemocnice. Z pohledu těchto ukazatelů je zdravotní péče v kraji na vysoké úrovni. Existence farmaceutické fakulty v krajské městě má vliv zase na relativně vysoký počet lékáren a jejich počet každoročně narůstal. Za 4 roky se jejich počet rozrostl o 18 a v roce 2003 činil 129. Ze sledovaných let bylo nejméně hospitalizovaných v roce 2001(110 956), v dalších letech se jejich počet zvyšoval až na 117 732 hospitalizovaných osob v roce 2003. S tím souvisí i počet ošetřovacích dnů a využití lůžek, které byly nejvyšší právě v roce 2003. V tomto roce naopak byla průměrná ošetřovací doba pouze 8,7 dne, zatímco v roce 2001 to bylo 9 dnů.

Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v Královéhradeckém kraji

	2000	2001	2002	2003		2000	2001	2002	2003
Průměrný počet osob					Průměrná doba trvání 1 případu				
nemocensky pojištěných	236 496	233 514	230 531	222 860	pracovní neschopnosti (kal. dny)	26,59	27,66	30,08	29,52
Nově hlášené případy					v tom: pro nemoc	25,84	27,05	29,22	28,61
pracovní neschopnosti	215 061	215 977	196 711	195 814	pro pracovní úrazy	38,70	37,71	41,50	41,92
v tom: pro nemoc	200 916	201 134	182 595	182 223	pro ostatní úrazy	36,18	34,76	41,04	41,67
pro pracovní úrazy	6 067	5 984	5 923	5 539	Průměrný denní stav				
pro ostatní úrazy	8 078	8 859	8 193	8 052	práce neschopných	15 623	16 368	16 210	15 839
Kalendářní dny pracovní					Průměrné procento				
neschopnosti	5 718 130	5 974 396	5 916 605	5 781 200	pracovní neschopnosti	6,606	7,010	7,032	6,982
v tom: pro nemoc	5 191 085	5 440 762	5 334 533	5 213 436	v tom: pro nemoc	5,997	6,383	6,340	6,296
pro pracovní úrazy	234 781	225 659	245 798	232 219	pro pracovní úrazy	0,271	0,265	0,292	0,280
pro ostatní úrazy	292 264	307 975	336 274	335 545	pro ostatní úrazy	0,338	0,361	0,400	0,405

Ve sledovaném období poklesl počet nemocensky pojištěných osob i počet nové hlášených případů pracovní neschopnosti. Příznivý vývoj vykazoval také průměrný denní stav práce neschopných, který sice v roce 2001 meziročně stoupl, ale následující 2 roky klesal. Stejný vývoj byl zaznamenán i u průměrného procenta pracovní neschopnosti, především u pracovní neschopnosti pro nemoc. Pracovní neschopnost z důvodů pracovních úrazů kolísala, z důvodů ostatních úrazů každoročně narůstala.

Občanská vybavenost - sociální péče

Počty ústavů a zařízení sociální péče se v průběhu uplynulých 4 let výrazně nezměnily. Počet míst v těchto zařízeních se změnil pouze nepatrně. Například při stejném počtu dětských domovů nastal úbytek míst o 28, počet domovů důchodců se v roce 2003 zvýšil oproti roku 2000 o 1, ale počet míst o 158. Využití míst v domovech důchodců v roce 2003 bylo 97,5 %, což je ve srovnání 14 krajů v České republice 4. nejvyšší pořadí (průměr za Českou republiku činil 94,8 %).

Zařízení sociální péče (stav k 31.12.) v Královéhradeckém kraji

	2000	2001	2002	2003		2000	2001	2002	2003
Dětské domovy	8	8	8	8	Domovy - penziony pro				
místa	305	305	304	277	důchodce	11	11	10	
Ústavy sociální péče pro dospělé	5	5	5		místa	636	638	641	
místa	308	310	310		Domy s pečovatelskou				
Ústavy sociální péče pro mládež	9	9	8		službou	62	67	70	
místa	626	581	548		bytové jednotky	1 946	2 011	2 079	
Domovy důchodců	28	30	29	29	Ostatní zařízení sociální péče	5	5	7	
místa	2 193	2 310	2 351	2 365	místa	159	157	227	

V roce 2003 bylo v Královéhradeckém kraji celkem 144 913 příjemců důchodů, z toho 51,5 % pobíralo starobní důchod, 20,6 % plný nebo částečný invalidní důchod, 26 % vdovský nebo vdovecký (včetně kombinovaných) a 1,8 % sirotčí. Průměrná měsíční výše plného starobního důchodu v roce 2003 činila 6 968 Kč a byla o 781 Kč vyšší než v roce 2000. V roce 2003 bylo v kraji přiznáno 2 107 770 dávek státní sociální podpory, o 5,6 % méně než v roce 2000. Největší počet dávek tvořily přídavky na děti (60,4 %).

Technická vybavenost - dopravní síť

Využívána je v Královéhradeckém kraji silniční a dále pak železniční doprava. V Kraji však doposud nebyla postavena žádná dálnice ani silnice pro motorová vozidla (chybí objezdy a obchvaty měst, zejména Hradce Králové a Náchoda), neprochází zde ani žádný tranzitní železniční koridor ani dvoukolejná železniční trať.

I přes nedostatečně vybudovanou silniční infrastrukturu se v kraji realizuje značný přepravní výkon, který má jak místní tak tranzitní charakter. Kříží se zde silnice mezinárodního významu č. 67 a 442, je zde poměrně hustá síť silnic první třídy o celkové délce 429 km, tj. 11,4% z celkové délky silniční sítě (3755 km). Podíl délky silnic druhých tříd pak představuje 23 %. Kritické je trvalé dopravní přetěžování silniční komunikace I/11 (která je součástí mezinárodní trasy E 67 Praha – Tallinn) zejména v úseku Lovčice – Hradec Králové. Na hranici kraje s Polskem je 1 železniční a 5 silničních hraničních přechodů. Nejvýznamnější z nich je silniční hraniční přechod Náchod – Kudowa Slone, kterým překročí ročně státní hranici více jak 3 mil. osob.

Osobních automobilů je v kraji evidováno 200 tisíc, což představuje 5,5 % celorepublikového počtu.

Využití dalších druhů dopravy není zaznamenáno. Krajem neprochází žádná splavná řeka ani zde není v provozu žádné civilní letiště.

Délka silnic podle okresů k 31.12. 2001

území (kraj, okresy)	délka silnic	v tom		
		I. třída	II. třída	III. třída
Královéhradecký kraj	3755	429	865	2461
Hradec Králové	780	98	150	532
Jičín	891	93	118	680
Náchod	633	59	152	422
Rychnov nad Kněžnou	793	65	264	464
Trutnov	659	114	180	364

Technická vybavenost - plynofikace, vodovody, kanalizace a vodní hospodářství

Technická vybavenost obcí je nejmenší v obcích do 500 obyvatel. Tyto nejmenší obce představují 64,5 % obcí v kraji. V nich není pak ve více jak 88 % zřízena veřejná kanalizace a téměř 70 % z nich není napojeno na plynofikační rozvod. Naopak celkem příznivá je situace ve vybavenosti obcí veřejným vodovodem, kde pouze necelá pětina ze všech obcí v kraji není vodovodem vybavena.

Počty obcí podle technické vybavenosti a velikostní kategorie v roce 2003

technická vybavenost obce	počet obyvatel		
	1 - 500	501 - 2000	2001 a více
vodovod	205	111	43
kanalizace s ČOV	33	44	40
plynofikace	89	63	37

Vývoj technické vybavenosti obcí v letech 2000 až 2003

technická vybavenost obce	počet obcí celkem	vodovod	kanalizace bez na pojení na ČOV	kanalizace s napojením ČOV	plynofikace
2000	448	359	269	117	189
2001	448	359	269	117	189
2002	448	359	251	117	189
2003	448	359	251	117	189

Zásobování pitnou vodou v Královéhradeckém kraji se uskutečňuje jak z pozemních zdrojů, tak i ze zdrojů povrchových. Mezi největší dodavatele pitné vody a zpracovatele odpadních vod patří v Královéhradeckém kraji Vodovody a kanalizace Hradec Králové a.s., Vodovody a kanalizace Náchod a.s. a Vodovody a kanalizace Trutnov a.s.

K dalšími významným distribučním firmám v kraji jsou Východočeská energetika a.s. (výroba a rozvod elektrické energie) a Východočeská plynárenská a.s. (rozvod zemního plynu).

Výměra vodních ploch v kraji představuje hodnotu 7197 ha , což odpovídá 1,5 % z celkové výměry kraje.

Vodní hospodářství zajišťuje na celém území Královéhradeckého kraje státní podnik Povodí Labe, zabývající se správou vodních toků, přehrad, jezů a nádrží.

Cestovní ruch

Do hromadných ubytovacích zařízení Královéhradeckého kraje přijíždí každoročně téměř milion hostů. Počet 964 243 hostů v roce 2003 se sice ještě nevyrovnal počtu osob, které navštívily náš kraj v roce 2000, ale přece již naznačil opětovné oživení cestovního ruchu v kraji. V roce 2001 a především pak v roce 2002 došlo k velkému snížení počtu návštěvníků, které lze přičíst celosvětovému poklesu zájmu o cestování v souvislosti s teroristickými atentáty v roce 2001.

Mezi hosty bylo nejvíce cizinců v roce 2002, a sice 35,2 %, zatímco v roce 2003 tvořili cizinci necelých 30 % hostů. Z cizinců jsou tradičně nejpočetnější Němci, kteří si oblíbili turistiku v Krkonoších a Orlických horách, dále Poláci a Nizozemci a hranici 10 tisíc hostů ročně pravidelně překračují ještě Slováci. Jestliže v roce 2003 přicestovalo do kraje o 1,3 % hostů méně než v roce 2000, pak počet přenocování klesl o 17 %. V roce 2000 činil průměrný počet přenocování 4,8 a průměrná doba pobytu 5,8 dnů, v roce 2003 to bylo 4,0, resp. 5,0.

Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu v Královéhradeckém kraji

	2000	2001	2002	2003	2003 / 2000
Počet příjezdů hostů	976 511	936 863	910 568	964 243	98,7
v tom:					
Česká republika	674 862	637 947	590 126	677 243	100,4
cizinci	301 649	298 916	320 442	287 000	95,1
z toho:					
Německo	133 725	144 197	199 967	177 028	132,4
Polsko	29 508	36 035	35 566	33 289	112,8
Nizozemsko	20 452	21 174	25 885	23 175	113,3
Slovensko	11 280	16 067	11 225	10 362	91,9
Počet přenocování	4 690 509	3 829 844	3 495 468	3 891 214	83,0
v tom:					
Česká republika	3 493 048	2 715 033	2 390 731	2 785 195	79,7
cizinci	1 197 461	1 114 811	1 104 737	1 106 019	92,4
Průměrná doba pobytu (dny)	5,8	5,1	4,8	5,0	86,2
Česká republika	6,2	5,3	5,1	5,1	82,3
cizinci	5,0	4,7	4,4	4,9	98,0

Počet 1 048 ubytovacích zařízení v Královéhradeckém kraji v roce 2003 byl mezi kraji absolutně nejvyšší a činil téměř 13 % z celkového počtu zařízení v České republice. V počtu pokojů zaujímal kraj 2. místo za Prahou a těsně před Jihočeským krajem. Zatímco republikový průměr se pohyboval kolem 21 pokojů a 55 lůžek v 1 hromadném ubytovacím zařízení, v našem kraji to bylo 16 pokojů a 44 lůžek. Ke konci roku 2003 pracovalo v hromadných ubytovacích zařízeních kraje 5 782 osob a za ubytování se v průměru platilo 236 Kč. V roce 2003 poskytovalo v kraji ubytování celkem 580 hotelů a podobných ubytovacích zařízení. Téměř 57 % pokojů byly pokoje dvoulůžkové, následovaly tří a vícelůžkové, jednolůžkové tvořily pouze 5 %. Průměrná cena za ubytování v hotelích a podobných zařízeních činila 317 Kč. Do nejvyšší kategorie ubytování bylo v kraji zařazeno 9 čtyřhvězdičkových hotelů s průměrnou cenou 946 Kč za noc a s 250 zaměstnanci. Struktura hromadných ubytovacích zařízení, tj. převaha hotelů nižší kategorie a penzionů s vícelůžkovými pokoji, odpovídá charakteru cestovního ruchu kraje, který se odehrává převážně v horských oblastech.

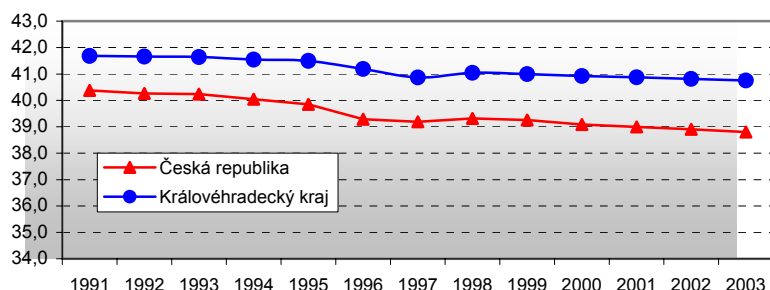
Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v Královéhradeckém kraji k 31.12.2003

	Počet ubytovacích zařízení	Pokoje			
		celkem	z toho		
			jedno-lůžkové	dvou-lůžkové	tří a více lůžkové
Hromadná ubytovací zařízení celkem	1 048	16 548	720	7 882	7 330
Hotely a podobná ubytovací zařízení celkem	580	9 548	467	5 415	3 153
v tom:					
hotely *****	-	-	-	-	-
hotely ****	9	418	11	330	23
ostatní hotely a penziony	571	9 130	456	5 085	3 130
Ostatní hromadná ubytovací zařízení celkem	468	7 000	253	2 467	4 177
v tom:					
kempy	37	810	3	166	625
chatové osady a turistické ubytovny	120	1 807	23	430	1 340
ostatní hromad. zař. jinde nespecifikovaná	311	4 383	227	1 871	2 212

Životní prostředí - půda

Celková výměra Královéhradeckého kraje činí 4 758 km², z toho je 59 % zemědělské půdy, 31 % tvoří lesní půda a 1,5 % zaujímají vodní plochy. Ke konci roku 2003 připadlo na jednoho obyvatele kraje 51 arů zemědělské půdy, 35 arů orné půdy a 27 arů lesní půdy. Všechny uvedené hodnoty se pohybují nad průměrem České republiky a svědčí to o zemědělském charakteru našeho kraje.

Podíl orné půdy na celkové výměře půdy (v %)

Životní prostředí chráněná území

Velkoplošná chráněná území představují národní parky a chráněné krajinné oblasti, mezi maloplošná zvláště chráněná území patří národní přírodní památky, národní přírodní rezervace, přírodní památky a přírodní rezervace. Na území Královéhradeckého, ale také Libereckého kraje se rozkládá nejstarší ze čtyř národních parků v České republice – Krkonošský národní park, vyhlášený v roce 1963. Všechny ostatní byly jako národní parky vyhlášeny až po roce 1990. Krkonošský národní park se rozkládá na ploše 36 300 ha. Součástí kraje je celá chráněná krajinná oblast Broumovsko a dále části chráněných krajinných oblastí Český kras a Orlické hory.

Maloplošná chráněná území v Královéhradeckém kraji

	Počet				Plocha (ha)			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Celkem	110	109	110	111	11 927	11 942	11 868	11 871
národní přírodní památky	1	1	1	1	334	334	334	334
národní přírodní rezervace	5	5	5	5	2 531	2 547	2 531	2 531
přírodní památky	67	66	67	67	7 726	7 725	7 667	7 667
přírodní rezervace	37	37	37	38	1 335	1 335	1 335	1 338

Životní prostředí - ovzduší

Kvalita ovzduší se hodnotí podle celkového množství emisí vybraných základních znečišťujících látek, kterými jsou tuhé znečišťující látky, oxid siřičitý, oxidy dusíku a oxid uhelnatý. Zdroje znečišťování ovzduší se dělí na stacionární (velké, střední a malé) a mobilní.

Emise základních znečišťujících látek REZZO 1 (velké zdroje)

	1999	2000	2001	2002	t/rok 2002/1999
Tuhé látky	605,3	559,6	446,0	658,4	108,8
Oxid siřičitý SO ₂	5 182,6	5 224,8	4 993,8	4 065,2	78,4
Oxidy dusíku NO _x	2 348,2	1 823,1	1 972,2	1 706,0	72,7
Oxid uhelnatý CO	1 508,1	1 401,9	1 015,0	948,5	62,9

Emise tuhých látek a oxidu siřičitého pocházejících z velkých zdrojů zaznamenaly největší pokles mezi roky 1997 a 1999, a sice o 41,6 % u tuhých látek a 48,6 % u oxidu siřičitého. Souvisí to s legislativními změnami stanovujícími přísné emisní limity, které nabyly účinnosti ke konci roku 1998. Po roce 1999 emise tuhých látek klesaly až do roku 2001, v roce 2002 se opět dostaly nad úroveň roku 1999. Emise ostatních sledovaných znečišťujících látek se vyvíjely příznivě, jejich množství každoročně klesalo. Emise z malých a středních stacionárních zdrojů vykazovaly u všech znečišťujících látek zlepšující se tendenci, např. u oxidu uhelnatého byla v roce 2002 do ovzduší emitována přibližně pouze polovina této látky než v roce 1999.

Emise základních znečišťujících látek REZZO 2 – 3 (malé a střední zdroje)

	1999	2000	2001	2002	t/rok 2002/1999
Tuhé látky	3 381,5	2 500,7	2 162,7	2 304,7	68,2
Oxid siřičitý SO ₂	6 271,5	4 827,3	4 529,1	3 331,8	53,1
Oxidy dusíku NO _x	1 540,8	1 246,4	1 256,4	1 112,4	72,2
Oxid uhelnatý CO	16 266,8	12 963,5	13 006,3	8 862,9	54,5

Největší množství tuhých emisí na jednoho obyvatele v roce 2002 bylo zjištěno v okrese Rychnov nad Kněžnou (8,4 kg/obyvatele, průměr za kraj činil 2,6), oxidu siřičitého na Trutnovsku (21,1 kg/obyvatele, průměr za kraj 13,5), oxidů dusíku také v okrese Trutnov (9,8 oproti 5,1 v kraji) a oxidu uhelnatého na Rychnovsku (27,9 oproti 17,9 v kraji). Emise všech uvedených znečišťujících látek jsou výrazně nejnižší v okrese Hradec Králové.

Životní prostředí - odpady

V Královéhradeckém kraji bylo v roce 2003 vyprodukováno 795 tis. tun průmyslových a komunálních odpadů. Jednalo se o 3. nejmenší produkci mezi kraji České republiky, méně bylo vyprodukováno pouze v Libereckém a Pardubickém kraji. Z celkového množství 81 % vyprodukovaly podniky a 19 % činily odpady z obcí. V souladu se silným zastoupením textilního průmyslu v našem kraji, produkuje toto odvětví nejvíce odpadu (174 tis. tun, tj. 27 % podnikového odpadu). Z hlediska nakládání s odpady se v roce 2003 likvidovalo skládkováním 30 % odpadů (v roce 2000 to bylo 41 %), 4,5 % bylo recyklováno (v roce 2000 to bylo 2,5 %) a pouze 0,7 % bylo spáleno (v roce 2000 bylo spáleno 1 % odpadů).

Shrnutí a závěr

Královéhradecký kraj patří svoji rozlohou i počtem obyvatel mezi kraje střední až menší. Ke konci roku 2003 žilo v kraji necelých 550 tis. obyvatel, ale demografická bilance kraje se postupně zhoršuje. Kraj nemá příznivou věkovou skladbu – podílem obyvatel ve věku 65 a více let se řadí hned za Hlavní město Prahu. Sídlní struktura kraje je značně rozdrobená – téměř dvě třetiny všech obcí nedosahují velikosti ani 500 obyvatel.

Průměrné stáří domovního fondu (48,3 roku v roce 2001) je mírně nad republikovým průměrem. Nejvíce trvale obydlených domů bylo postaveno nebo zrekonstruováno po 2. světové válce v letech 1946 – 1980. V 90. letech minulého století výrazně vzrostl počet neobydlených bytů. Nejčastějším důvodem neobydlenosti bytů je jejich využívání pro rekreační účely a přechodné obydlení bytů.

Počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním se v kraji pohybuje kolem 260 tisíc. Více než jedna třetina zaměstnaných pracuje ve zpracovatelském průmyslu, především strojírenském a textilním. Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnanců kraje v roce 2003 činila 14 751 Kč, což představuje zhruba 87 % průměrné mzdy v České republice.

Na hrubém domácím produktu vytvořeném v České republice se kraj podílel 4,7 %. V přepočtu na jednoho obyvatele dosáhl HDP v kraji 86,6 % průměru České republiky. V registru ekonomických subjektů bylo v roce 2003 evidováno více než 120 tis. subjektů se sídlem na území Královéhradeckého kraje.

Vzhledem k velmi úrodné Polabské nížině, rozkládající se na území kraje, patří zemědělství v kraji mezi významná odvětví národního hospodářství. V roce 2003 zaujímala orná půda rozlohu 1 939 km². Zemědělské podniky výrazně nemění strukturu rostlinné výroby. Z celkové osevní plochy připadala v roce 2003 více než polovina na obiloviny, téměř čtvrtina na píce. Následovaly technické plodiny a okopaniny. Stavy hospodářských zvířat klesaly od roku 2000 u všech druhů s výjimkou ovcí a beranů. Kolem 160 podniků zaregistrovaných v kraji vyvíjelo v roce 2003 průmyslovou činnost. Přibližně 17 % z nich se zabývalo textilní a oděvní výrobou. Stavební činnost vyvíjelo zhruba 120 stavebních podniků s 20 a více zaměstnanci a jejich stavební práce podle dodavatelských smluv dosáhly v roce 2003 hodnoty vyšší než 7,3 mld. Kč. Drtivá část stavebních prací byla realizována v tuzemsku. Bytová výstavba zaznamenala největší rozmach v roce 2002, kdy bylo dokončeno 129,2 bytů na 100 zahájených, zatímco v ostatních čtyřech sledovaných letech se tento ukazatel pohyboval pod hranicí 100.

Nezaměstnanost v kraji je podprůměrná, což je do určité míry ovlivněno slušnou vzdělanostní úrovní obyvatel. Počet všech typů škol s výjimkou vyšších odborných a vysokých však každoročně klesá. Z pohledu počtu lékařů na 1 000 obyvatel a počtu obyvatel na 1 lékaře je zdravotní péče v kraji na vysoké úrovni.

Na vysoké úrovni je také cestovní ruch. Do hromadných ubytovacích zařízení v kraji přijíždí každoročně téměř milion hostů. Z cizinců jsou tradičně nejpočetnější Němci, kteří si oblíbili turistiku v Krkonoších a Orlických horách. Struktura hromadných ubytovacích zařízení, tj. převaha hotelů nižší kategorie a penzionů odpovídá charakteru cestovního ruchu kraje, který se odehrává převážně v horských oblastech.

Cílem této analýzy mělo být hrubé zmapování vývoje kraje v posledních čtyřech letech, v období mezi historicky prvními a letošními volbami do krajského zastupitelstva. Věříme, že se nám to alespoň částečně podařilo a že analýza bude zajímat nejen krajské orgány a instituce, ale i soukromé firmy a obyvatele kraje, kterým není vývoj jejich kraje lhostejný. Domníváme se také, že analýza může posloužit při Vaší práci nebo rozhodování.